

Terhi Tolonen

Tilinpäätösanalyysi

Tolarock Oy

Opinnäytetyö

Kajaanin ammattikorkeakoulu

Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala

Liiketalouden koulutusohjelma

syksy 2007

Kajaanin
ammattikorkeakoulu

OPINNÄYTETYÖ TIIVISTELMÄ

Koulutusala Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma
Tekijä(t) Terhi Tolonen	
Työn nimi Tilinpäätösanalyysi Tolarock Oy	
Vaihtoehtoiset ammattiopinnot Taloushallinto	Ohjaaja(t) Raija Jormakka
	Toimeksiantaja Tolarock Oy
Aika syksy 2007	Sivumäärä ja liitteet 56+4
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä tilinpäätösanalyysi Tolarock Oy:stä. Työn toimeksiantaja toimii kaivos- ja lounihinta-alalla. Tilinpäätösanalyysin tarkoituksena oli selvittää tunnuslukujen avulla yrityksen taloudellinen tilanne selkeästi ymmärrettävässä muodossa, sekä niin, ettei yrittäjä tarvitse muuta lähdettä kuin tämän opinnäytetyön ymmärtääkseen tilinpäätösanalyysin tulokset. Tilinpäätösanalyysi toteutettiin laskemalla kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden tunnuslukuja kolmelta toimintavuodelta. Yrityksen oman taloudellisen kehityksen lisäksi, Tolarockin taloudellista kehitystä verrataan toimialan yleiseen kehitykseen.</p> <p>Finnvera julkaisee eri toimialojen tilinpäätöksistä laskettuja, taloudellista tilannetta kuvaavia tunnuslukuja vuosikohtaisesti. Parhaiten Tolarock Oy:n toimialaa vastaavasta alasta, kaivos- ja metallimalmien lounihinnasta, ei ole saatavilla vertailutietoja. Toimialasta on niin vähän havaintoja, ettei tietoja voi luovuttaa. Koska "metallimalmien lounihinta" -toimialasta ei tilinpäätöstietoja ole saatavilla, verrataan Tolarock Oy:n toimintaa toiseksi parhaaseen vaihtoehtoon, "muu mineraalien kaivu" -nimiseen toimialaan.</p> <p>Finnvera on oikaissut virallisia tilinpäätöksiä Yritystutkimusneuvottelukunnan suositusten mukaisesti. Myös tässä opinnäytteessä Tolarock Oy:n tunnusluvut on laskettu Yritystutkimusneuvottelukunnan suositusten mukaisesti. Tilinpäätösanalyysissä käytetyt tunnusluvut on valittu siten, että niille kaikille löytyy toimialaa vastaava vertailutieto Finnveran toimialavertailutiedoista.</p> <p>Tilinpäätösanalyysi suoritettiin Excel-taulukkoa hyödyntäen. Oikaistut tilinpäätökset syötettiin oikaistun tuloslaskelman ja oikaistun taseen kaavaan Exceliin. Samaan taulukkoon on syötetty tunnuslukujen laskentakaavat. Yrittäjä voi käyttää samaa taulukkoa hyväkseen tulevinakin vuosina.</p> <p>Tilinpäätösanalyysin tuloksista selvisi, että Tolarock Oy:llä on taloudellisesti paremmat toimitaedlytykset kaikilla kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden tunnusluvuilla mitattuna kuin yrityksillä toimialalla keskimäärin. Tilinpäätösanalyysin tuloksia arvioitaessa on muistettava se, etteivät vertailutiedot ole aina välttämättä parhaat mahdolliset, ja tulokset saattavat vääristyä. Yrityksen sisäisen kehityksen analysointiin vertailutiedot eivät vaikuta. Tolarock Oy:n liikevaihto ja tulos ovat kasvaneet koko ajan sen perustamisesta lähtien. Kaivosalalla ollaankin eletty viimeiset pari vuotta noususuhdannetta ja alan tulevaisuus näyttää valoisalta.</p>	
Kieli	Suomi
Asiasanat	Tilinpäätösanalyysi, tunnusluvut, tilinpäätös, tilinpäätösinformaatio
Säilytyspaikka	☒ Kajaanin ammattikorkeakoulun Kaktus-tietokanta ☒ Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

School Business	Degree Programme Business Administration
Author(s) Terhi Tolonen	
Title Analysis of Financial Statements, Case: Tolarock Oy	
Optional Professional Studies Accounting	Instructor(s) Raija Jormakka
	Commissioned by Tolarock Oy
Date Fall 2007	Total Number of Pages and Appendices 56+4
<p>The purpose of this study commissioned by Tolarock Oy was to analyse the financial statements of the company operating in the mining and quarrying industry. The aim of the whole thesis was to clarify the company's financial position by using financial ratios, the results presented so clearly that the owner does not need any other sources than this thesis to comprehend the results. The analysis of the financial statements was done by calculating the financial ratios of profitability, liquidity and solidity in the past three years. The financial development of the company was compared not only with the company's own financial development but the financial development in the branch, too.</p> <p>Finnvera publishes the financial ratios of different kinds of branches annually. Ratios present the financial situation in the branch on average. There is no comparative value available that would completely match the field where Tolarock operates. Because of that the results were compared with the second best alternative.</p> <p>Finnvera has adjusted the financial statements according to the recommendation of the Yritystutkimuslautakunta. Also in this study the financial ratios of Tolarock Oy have been calculated according to that principle. The financial ratios used in this study have been chosen so that a comparative value for all ratios can be found.</p> <p>The analysis of the financial statements was done with Excel. The adjusted financial statements were entered into the diagram of adjusted income statement and balance sheet in Excel. The owner can use the same diagram in the future.</p> <p>The results showed that Tolarock's financial situation is better than in other companies operating in the same branch. When analysing the results you have to remember that the comparative information is not always the best possible alternative and the results might be twisted. Comparative information has no effect on the company's external development. Tolarock Oy's turnover and result has been growing all the time since the company was established. In the mining industry there has been a boost in the recent couple of years and the future seems bright.</p>	
Language of Thesis	Finnish
Keywords	analysis of financial statement, financial ratio, financial statement, information of financial statement
Deposited at	☒ Kaktus Database at Kajaani University of Applied Sciences ☒ Library of Kajaani University of Applied Sciences

ALKUSANAT

Haluan kiittää isääni Markku Tolosta opinnäyteyön aiheen tarjoamisesta ja Tolarock Oy:n tilinpäätöstietojen rajattomasta käyttöoikeudesta. Olen oppinut paljon uutta opinnäyteyötä tehdessäni. Haluan myös onnitella isääni menestyksekkästä liiketoiminnasta ja loistavasta tuloksesta vuonna 2006.

Kiitän myös opinnäytetyönohjaajaani lehtori Raija Jormakkaa saamastani ohjauksesta opinnäytettä tehdessäni.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 TILINPÄÄTÖSINFORMAATIO	3
2.1 Tilinpäätöksen käyttäjät	4
2.2 Tilinpäätöksen laatimista koskevat periaatteet	5
2.3 Tilinpäätöserien jaksottaminen ja arvostus	6
2.4 Tilinpäätöksen sisältö	8
2.5 Yritysten välinen tilinpäätösten vertailtavuus	11
3 TILINPÄÄTÖSANALYYSI	14
3.1 Tilinpäätösanalyysin menetelmät	15
3.2 Tilinpäätösanalyysin vaiheet	16
3.3 Tilinpäätöksen oikaiseminen analyysiä varten	17
3.4 Tilinpäätöksen tunnuslukuanalyysi	19
3.5 Tunnusluvut ja niiden tulkinta	20
3.5.1 Kannattavuus	21
3.5.2 Maksuvalmius	27
3.5.3 Vakavaraisuus	30
4 TOLAROCK OY:N TILINPÄÄTÖKSEN ANALYSOINTI	34
4.1 Tilinpäätöksen oikaisu	35
4.2 Kannattavuuden tunnusluvut	37
4.3 Maksuvalmiuden tunnusluvut	42
4.4 Vakavaraisuuden tunnusluvut:	46
4.5 Muita huomioita Tolarock Oy:n tilinpäätöksestä	47
”Liite 4.6 on salainen, eikä ole mukana tässä työssä.”	48
5 POHDINTA	49
LÄHTEET	52
LIITTEET	53

1 JOHDANTO

Työn toimeksiantaja, Tolarock Oy on maanalaiseen kaivostoimintaan erikoistunut yritys. Yrityksen toimenkuvaan kuuluu maanalaisten tunneleiden louhinta ja tukeminen. Yrityksen asiakkaat ovat suuria ja monikansallisia, kaivosalan yrityksiä. Yritys on perustettu vuonna 2000 ja liiketoiminta on laajentunut koko ajan. Kaivosteollisuudessa on elettykin viimeiset pari vuotta noususuhdannetta ja alan tulevaisuus näyttää hyvältä.

Työn teoriatausta koostuu lähinnä Jyrki ja Mervi Niskasén, Jarmo ja Riitta Leppiniemen, ja Ilari Salmen tilinpäätöstä ja tilinpäätösanalyysiä käsittelevistä kirjoista. Työn empiiriseen osaan kuului Tolarock Oy:n tilinpäätöksen analysointi. Yrityksen tilinpäätöksestä laskettiin taloudellisia toimintaedellytyksiä mittaavia tunnuslukuja, joiden tuloksia verrattiin yrityksen omaan kehitykseen ja toimialan yleiseen kehitykseen. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Tolarock Oy:n taloudelliset toimintaedellytykset ja se, miten yritys menestyy suhteessa toimialan yrityksiin.

Tilinpäätösanalyysi toteutettiin laskemalla kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden tunnuslukuja kolmelta toimintavuodelta. Saatujen tunnuslukujen arvoja verrattiin yrityksen omaan taloudelliseen kehitykseen ja suhteutettiin yrityksen taloudellista tilannetta toimialaan nähden. Tolarockin tilinpäätöksiä ei ollut ennen analysoitu tilinpäätösanalyysin muodossa, joten yrityksellä ei ollut varsinaisia omia tavoitearvoja tunnusluville. Finnvera julkaisee eri toimialojen taloudellista tilannetta kuvaavia tunnuslukuja vuosikohtaisesti. Yrityksen toimialasta, kaivos- ja metallimalmien louhinnasta, ei ollut saatavilla vertailutietoja, koska toimialasta on niin vähän havaintoja, ettei tietoja voi luovuttaa. Finnveran toimintaa säätelee pankkisalaisuuteen verrattava luottamuksellisuus, joten hyvin pienten toimialojen tietoja ei voida luovuttaa. Näin varmistetaan se, ettei yksittäisen yrityksen tietoja saa johdettua suoraan tilastoista. Parhaiten analysoitavan yrityksen toimialaa olisi vastannut metallimalmien louhintaa harjoittavien yrityksen tilinpäätöksistä lasketut tunnusluvut. Koska tietoja ei ole saatavilla, verrataan yrityksen toimintaa toiseksi parhaaseen vaihtoehtoon, ”muu mineraalien kaivu” - nimiseen toimialaan.

Tunnusluvut valittiin siten, että niille kaikille löytyi vertailutieto Finnveran toimialavertailutiedoista. Finnvera on oikaissut virallisia tilinpäätöksiä Yritystutkimusneuvottelukunnan suo-

situsten mukaisesti. Myös tässä opinnäytteessä Tolarock Oy:n tunnusluvut on laskettu Yritystutkimusneuvottelukunnan suositusten mukaisesti. Tilinpäätöksen oikaisu ja tunnuslukujen laskenta suoritettiin Excel-taulukkoa hyödyntäen. Oikaistut tilinpäätökset syötettiin oikaistun tuloslaskelman ja oikaistun taseen kaavaan Exceliin. Samaan taulukkoon on syötetty tunnuslukujen laskentakaavat. Opinnäytetyön yksi tavoite oli myös se, että yrittäjä voi käyttää samaa taulukkoa hyväkseen tulevinakin vuosina.

Tilinpäätösanalyysin tuloksista selvisi, että Tolarock Oy:n taloudelliset toimintaedellytykset ovat kaikilla kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden tunnusluvuilla mitattuna paremmat kuin toimialalla keskimäärin. Vain muutamissa käyttöpääoman kiertoajan tunnusluvuissa, muutamana tarkasteluvuonna, toimialalla toimivien yritysten tunnuslukujen keskiarvo oli parempi kuin Tolarock Oy:n. Pääsääntöisesti Tolarock Oy:n tunnuslukujen arvot olivat selvästi paremmat kuin toimialalla yleensä. Tilinpäätösanalyysin vertailuarvoa heikentää hieman se, ettei ”metallimalmien louhinta” – toimialalta ollut saatavissa vertailutietoja. Yrityksen sisäiseen tarkasteluunhan tämä ei vaikuta, mutta vertailtaessa yritystä toimialaan, on muistettava, etteivät vertailutiedot ole aina välttämättä parhaat mahdolliset, ja tulokset saattavat vääristyä.

2 TILINPÄÄTÖSINFORMAATIO

Tilinpäätöksen tarkoituksena on selvittää tilikaudelle kuuluvat tulot ja menot sekä varallisuus ja velat tilinpäätöshetkellä. Tilinpäätös kuvaa yrityksen yhden, yleensä 12 kuukauden pituisen tilikauden tulosta ja taloudellista asemaa tilinpäätöspäivänä. Tilinpäätös pohjautuu juoksevaan kirjanpitoon. Kirjanpito on laadittava hyvän kirjanpitotavan mukaan, sekä tilinpäätöksen on annettava oikeat ja riittävät tiedot kirjanpitovelvollisen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 13, 41; Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 13; Laitinen & Luotonen 1996, 12).

Tilinpäätös sisältää tuloslaskelman, taseen, rahoituslaskelman ja näiden liitetiedot. Tuloslaskelmasta, taseesta ja rahoituslaskelmasta on esitettävä vertailutieto myös viimeistä edeltävältä tilikaudelta. Tuloslaskelma kuvaa tilikauden tuloksen muodostumista. Tase ilmoittaa tilinpäätöspäivän taloudellisen aseman. Rahoituslaskelma kertoo miten varat on hankittu, ja miten ne on käytetty tilikauden aikana. Liitetiedot antavat lisäinformaatiota tuloslaskelmasta, taseesta ja rahoituslaskelmasta. Toimintakertomus on tilinpäätöksen erillinen liite, jossa annetaan tiedot kirjanpitovelvollisen toiminnan kehittymistä koskevista tärkeistä seikoista. *Pienten kirjanpitovelvollisten ei tarvitse laatia rahoituslaskelmaa eikä toimintakertomusta. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 18–19, 21; Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 13–14; Salmi 2006, 27; Kirjanpitolaki 30.1.2.1997).

Tilinpäätöksen laatimisesta on säädetty tarkasti kirjanpitolaissa ja -asetuksessa. Tilinpäätös on määrämuotoinen ja julkinen asiakirja, ja se on laadittava neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Suomen lain mukaan tuloslaskelma ja tase tulee esittää Suomen rahassa eli euroissa. Tilinpäätöskielenä voi olla suomi tai ruotsi. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 17).

Tilinpäätöksellä on monia lainsäädäntöön perustuvia tehtäviä, kuten osingonjako ja verotus. Osakeyhtiössä jaettava osinko, osakaslainat, osakkeenomistajan puolesta annetut vakuudet,

*Pieni kirjanpitovelvollinen: Alla olevista kriteereistä saa ylittyä korkeintaan yksi sekä kyseessä olevalla että sitä edeltävällä tilikaudella:

- 1) Liikevaihto 7.3 M €
- 2) taseen loppusumma 3.65 M €
- 3) henkilöstö keskimäärin 50 henkilöä. (Salmi 2006, 27).

omien osakkeiden hankkimismahdollisuudet ja koron maksaminen pääomallainalle ovat sidoksissa tilinpäätöksen vahvistettuun taseeseen. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 16).

2.1 Tilinpäätöksen käyttäjät

Tilinpäätös antaa monipuolista tietoa yrityksen taloudellisesta asemasta ja on näin ollen laaja ja monipuolinen taloudellisen tiedon lähde. Julkistettu tilinpäätös on mielenkiinnon kohde niin yritykselle itselleen kuin myös ulkoisille sidosryhmilleen. Tilinpäätös on tärkein ja usein ainoa yrityksestä saatava viesti ulkopuolisille liiketoiminnan tilasta ja siitä, millainen sijoituskohte tai millainen yhteistyökumppani yritys olisi muille yrityksille. Tilinpäätös on keskeinen informaation lähde pääteltäessä yrityksen arvoa sekä arvioitaessa yritystoimintaa uhkaavia riskejä. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 22–23, 50; Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 13).

”Jotta omistaja selviäisi kunnolla tehtävästään, hänen tulisi ymmärtää, millä tavalla tilinpäätös laaditaan ja osata tulkita tilinpäätöksen antamaa informaatiota.” Omistajan lisäksi tätä taitoa tarvitsevat muutkin sidosryhmät, kuten esimerkiksi luottolaitokset. Sidosryhmät ovat vuorovaikutuksessa yrityksen kanssa ja odottavat saavansa tietoja yrityksen taloudellisesta tilasta ja tuloksesta. Omistajien ja rahoittajien lisäksi yrityksen tilinpäätösinformaatiosta ovat kiinnostuneet yrityksen johto, työntekijät, tavarantoimittajat sekä asiakkaat. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 7; Salmi 2006, 13).

Tilinpäätöksen hyväksikäyttömahdollisuudet riippuvat tilinpäätöksen tarkastelijasta sekä hänen kyvystään käsitellä tilinpäätöksestä saatavaa tietoa. Tilinpäätöksen ja tilinpäätösanalyysin avulla johtopäätöksiä voidaan tehdä yrityksen toimintaedellytyksistä, voitonjaon aiheuttamasta rasituksesta, velkojen hoidon rasituksesta, investoinneista ja liiketoiminnan kasvusta. Koska tilinpäätösinformaation käyttömahdollisuuksia on laajennettu, ja kun on luovuttu tietystä etukäteen määritellystä yksittäisestä hyväksikäyttötehtävästä, tilinpäätöksen painopiste on siirtynyt tuloslaskelmasta ja taseesta liitetietojen esittämiseen. Laaja tilinpäätösinformaatio antaa tilinpäätöksen lukijalle mahdollisuuden muokata tilinpäätösinformaatiota tilinpäätöksen tarkastelijaa palvelevaan muotoon. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 35–37).

2.2 Tilinpäätöksen laatimista koskevat periaatteet

Tilinpäätös on usein tärkein tiedonlähde yrityksen toiminnan tuottavuudesta ja taloudellisesta asemasta. Näin ollen kirjanpitolaissa on määritelty yleiset periaatteet tilinpäätöksen laatimiselle, jotta tilinpäätöstä luettaessa voidaan luottaa tilinpäätöksen antamaan tietoon. Verrattaessa kahta tilikautta toisiinsa eroavaisuudet voivat johtua vain yritystoiminnasta, ei tilinpäätäjän tekemistä virheratkaisuista. Koska tilinpäätöksen tehtävänä on antaa oikea ja riittävä kuva tilikauden tuloksesta ja taloudellisesta asemasta, tilinpäätöksen laatijalla pitää olla tieto niistä tuloista ja menoista, jotka kuuluvat juuri kyseessä olevalle tilikaudelle. Tilinpäätöksen **oikea ja riittävä kuva** merkitsee sitä, että tilinpäätös ei saa antaa väärää tai puutteellista kuvaa kirjanpitovelvollisen taloudellisesta asemasta, varoista, veloista, tuloksesta tai rahoitusaseman muutoksesta. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 24; Salmi 2006, 29; Tomperi 2005,10).

”**Jatkuvuuden periaatteen** mukaan tilinpäätöksen arvostukset tehdään jatkuvan toiminnan oletuksella.” Jos tästä poiketaan, on muutos esitettävä liitetiedoissa, jotta lukija voi arvioida sen vaikutuksen tilinpäätökseen. **Johdonmukaisuuden periaatteen** mukaan kerran valittuja tilinpäätöksessä käytettyjä arvostus- ja jaksotustapoja on noudatettava vuodesta toiseen. ”Lukijan pitää saada käsitys yrityksen tuloksen ja taloudellisen tilanteen muutoksesta siten, että eri tilikausilta annetut tiedot ovat vertailukelpoisia keskenään.” Esimerkiksi laskentaperiaatteiden muutoksesta on mainittava. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 24- 25; Salmi 2006, 28).

Varovaisuuden periaatteen mukaan tilinpäätökseen merkitään ainoastaan toteutuneet voitot sekä tulot arvioidaan varovasti. Menot arvioidaan mieluummin vähän suuremmaksi kuin todellisia menoja pienemmäksi. Omaisuutta ei saa arvostaa liian korkeaksi eikä velkoja liian pieniksi. Tilinpäätös ei saa näyttää pitkällä tähtäimellä parempaa tulosta kuin mihin yritys todellisuudessa pystyy. Toiminnan tappiollisuuskaan ei aiheuta perustetta arvostusperusteiden muuttamiselle. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 25; Salmi 2006, 25).

Tilinpäätös laaditaan aina **suoriteperusteisesti** eli tilikauden tulosta laskettaessa tulot ja menot huomioidaan suoritteiden luovuttamishetken mukaan. Suoriteperusteisuus merkitsee siis sitä, että tilinpäätöshetkellä maksuperusteisesti kirjattuihin menoihin lisätään ne menot, jotka kuuluvat päätettävälle tilikaudelle, mutta joista maksua ei ole vielä saatu. Samoin maksuperusteisesti kirjattuihin tuloihin lisätään vielä ne tulot, joihin liittyvä tavara tai palvelus on luo-

vutettu, mutta joista maksua ei ole vielä saatu. (Laitinen & Luotonen 1996, 12; Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 26).

Olennaisuuden periaate vaikuttaa koko kirjanpitolain läpi, vaikka sitä ei yleisten tilinpäätöseriaatteiden listassa mainitakaan. ”Olennaisuus ei ole määriteltävissä euroissa eikä prosenteissa, vaan sitä on tutkittava joka kerta ja joka yrityksessä erikseen sen hetkistä kokonaistilannetta varten.” Olennaisuuden periaate tulee käytettäväksi esimerkiksi silloin, kun on mietittävä, minkä suuruisia menoeria ei tarvitse jaksottaa tai millainen virhe vaatii tilinpäätöksen tekemisen uudestaan. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 28).

2.3 Tilinpäätöserien jaksottaminen ja arvostus

Taseen omaisuus- ja velkaerät arvostetaan samoin perustein ja tuloslaskelman tuotto- ja kuluerät kohdistetaan eri tilikausille samojen periaatteiden mukaan, jotta yrityksen tilinpäätöksestä saatava tieto olisi mahdollisimman samanlaista ja lukijaa hyödyttävää. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 34).

Tilinpäätöserien jaksottamisella tarkoitetaan sitä, että jokin tulo- tai menoera kohdistetaan maksuhetkestä riippumatta sille tilikaudelle, jolle se suoriteperusteen mukaan kuuluu eli kaudelle, jolloin suoritus oikeastikin tapahtuu. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 34).

Pysyvien vastaavien aineellinen tai aineeton hyödyke jaetaan **suunnitelman mukaan poistoina kuluksi** tuloslaskelmaan niin monen vuoden ajalle, mikä vastaa hyödykkeen liiketaloudellista tuottamiskykyä. Tällöinkin on kyse tilinpäätöserän jaksottamisesta. Yleensä pienet yritykset noudattavat poistosuunnitelmanaan verolakien maksimipoistoja. Rakennuksista poistot tehdään rakennuskohtaisesti ja koneista ja kalustosta koko massasta kerrallaan. Kummassakin tapauksessa poistot tehdään menojäännöksestä. Kone- ja kalustohankinnat sekä niiden perusparannukset ja niiden myynnit kirjataan kalustotilin lisäykseksi tai vähennykseksi. Hyödykkeen hankkimisesta aiheutuneet menot aktivoidaan myös taseeseen poistettavaksi tulevinä vuosina. ”Aineettomista hyödykkeistä poistot tehdään tasapoistoina hyödykekohtaisesti.” (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 36).

”Menon jaksottaminen oikealle tilikaudelle on myös **varaston muutoksen** kirjaaminen tilinpäätökseen.” Tuloslaskelmassa näkyy ostoina kaikki tilikaudelle hankittu **vaihto-omaisuus**. Koska meno tulon kohdalle periaate sanoo, että liikevaihdosta saadaan vähentää vain ne menot, joita vastaava tulo on liikevaihdossa, on tilikauden ostoista poistettava ne hankinnat, joista ei ole vielä tullut liikevaihtoa. Käyttämättömien tuotteiden arvo siirretään pois rasittamasta tilikauden tulosta vertaamalla alkuvarastoa loppuvaraston arvoon. Erotus kirjataan tuloslaskelman varaston muutos tilille. Jos varaston arvo on kasvanut, paranee tilikauden tulos. Jos se on pienentynyt, pienenee myös tilikauden tulos. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 37).

Jotta **pysyvien vastaavien ja vaihto-omaisuuden jaksottamisella** päästään tilikauden oikeaan tulokseen, on jaksotuksen perustana olevan omaisuuden arvostaminen tilinpäätöksen yhteydessä tärkeää. Jos vaihto-omaisuuden ei enää odoteta kerryttävän tuloa, on sen arvo poistettava koko varastoarvosta. Taseen muutkin erät on arvostettava varovaisuuden periaatteen, jatkuvuuden periaatteen ja johdonmukaisuuden periaatteen mukaan. Saamiset saavat olla merkittynä taseeseen enintään todennäköisen arvonsa mukaan. Velat on kirjattava nimellisarvoonsa. Rahoitusarvopaperit arvostetaan yleensä hankintamenoonsa. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 37).

Arvonlennus ja – korotus ovat tilinpäätäjän keinoja vaikuttaa tilinpäätökseen. Kummasakin tapauksessa tarvitaan myös ulkopuolisen asiantuntijan arvio. Arvonlennuskirjaus on mahdollista tehdä kaikkiin pysyvien vastaavien eriin. ”Jos pysyviin vastaaviin kuuluvan hyödykkeen tai sijoituksen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo on pysyvästi vielä poistamatonta hankintamenoa pienempi, erotus on kirjattava arvonlennuksena kuluksi (KPL 5:13 §).” Vastatilinä kirjaukselle on tuloslaskelmatili, joten toimenpiteellä on tulosta pienentävä vaikutus. Arvonkorotuskirjauksen voi tehdä pysyvien vastaavien maa- ja vesialueisiin ja arvopapereihin. Rakennusten, koneiden, tai muun käyttöomaisuuden arvoa ei voi korottaa. Omaisuuden arvoa voidaan korottaa vain silloin, jos sen todennäköinen luovutushinta on tilinpäätöspäivänä pysyvästi ja olennaisesti hankintamenoa suurempi. Arvonkorotuksessa on noudatettava johdonmukaisuutta ja varovaisuutta. Mikäli omaisuuden arvo palaa ennalleen, on tehty arvonlennus tai – korotus purettava. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 38; Tomperi 2005, 44; KTM – kirjanpitolautakunnan lausunto tai poikkeuslupa 22.5.2000).

2.4 Tilinpäätöksen sisältö

Juoksevaa kirjanpitoa voidaan hoitaa maksu-, lasku- tai suoriteperusteisesti. Saman yrityksen saman hetken juokseva kirjanpito antaa aivan erilaisen lopputuloksen sen mukaan, mitä periaatetta kirjanpidon laatimisessa on käytetty. Maksuperusteista kirjanpitoa saavat noudattaa vain sellaiset yrityksen, joilla on käteissuorituksia. Laskuperusteiseen kirjanpitoon merkitään rahasuoritukset, mutta myös osto- ja myyntilaskut, joista ei ole vielä saatu suoritusta. Suoriteperuste on ainoa hyväksyttävä peruste tilinpäätöksen yhteydessä. Suoriteperusteiseen kirjanpitoon merkitään kaikki tapahtumat, joiden suorittamisvelvollisuuden aiheuttanut tapahtuma kuuluu kirjattavalle tilikaudelle. Myös tulo, joka on jo syntynyt, mutta ei ole muuttunut maksuksi tai rahaksi, kirjataan suorittamisvelvollisuuden aiheuttaneelle kuukaudelle. Jos tuloslaskelmaa tarkastellaan tilikauden aikana, on tärkeää tietää tuloksen arvioinnin kannalta, millä edellä kuvatulla perusteella juoksevaa kirjanpitoa on tehty. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 41–42).

Tarkasteltaessa tilinpäätöstä kirjanpidossa tehdyt ratkaisut ovat keskeisessä asemassa, koska tuloslaskelma ja tase johdetaan kirjanpidosta. Tilinpäätösvaiheessa kirjanpitoon tehdään tarvittavia oikaisuja, puutteiden täydennyksiä ja suoriteperusteen toteuttamisesta aiheutuvia varsinaisia tilinpäätöskirjauksia. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 41; Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 46).

Tilinpäätös koostuu tuloslaskelmasta, taseesta, rahoituslaskelmasta ja liitetiedoista. Toimintakertomus on tilinpäätöksen erillinen liite. Pienten kirjanpitovelvollisten ei tarvitse laatia rahoituslaskelmaa eikä toimintakertomusta. Kirjanpitolain mukaan tilinpäätöksen osien pitää olla selkeitä ja tilinpäätöksen on muodostettava yhtenäinen kokonaisuus. Sanallisen informaation tulee tukea numeraalista informaatiota. Tilinpäätöksen eri osia tutkittaessa, tilinpäätöksen tarkastelija ei saa saada ristiriitaista kuvaa yrityksen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta tilasta. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 18–19, 55; Kirjanpitolaki 30.1.2.1997).

Tuloslaskelma

Tuloslaskelmasta (LIITE 1) näkyy tilikauden tuotot ja kulut, joten se kuvaa tilikauden tuloksen muodostumista. Yrityksen kannattavuus selviää tuloslaskelmasta. Tuloslaskelma näyttää tilikauden tuloksen, joten sen erät nollautuvat tilikauden vaihtuessa. Jos tuloslaskelmassa

huomataan tilinpäätöksen vahvistaminen jälkeen virhe, ei sitä voi enää korjata. Vahvistettu tilikauden tulos on silti oikein; kyseinen erä on pienentänyt tilikauden tulosta, mutta väärässä kohdassa. Ainoastaan tilikausien vertailussa kyseinen kohta on väärin. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 19; Salmi 2006, 122, 146).

Tuloslaskelman osoittamalla tuloksella on useita virallisia merkityksiä. Tilikauden tulos lisää tai pienentää taseen oman pääoman määrää. Se lisää tai pienentää myös jaettavan vapaan pääoman määrää. Analysoitaessa tilinpäätöstä voidaan tuloslaskelman eriä oikaista, jos ne eivät vastaa tilinpäätöksen tarkastajan intressejä. Virallisen tuloslaskelman tutkimisella on merkitystä, koska tilinpäätäjällä on keinoja vaikuttaa tilikauden tulokseen. Tulosta voidaan yrittää pienentää tai suurentaa tilinpäätäjän intressien mukaan. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 50).

Tase

Tase (LIITE 2) kuvaa yrityksen taloudellista asemaa tilinpäätöspäivänä. Yrityksen rahoitus- asema selviää taseesta. Toisin kuin tuloslaskelma tilit, tasetilit eivät nollaudu tilikauden vaihtuessa. Uuden tilikauden alkaessa varat ja velat jatkavat samoista arvoista kuin edellisen tilikauden lopussa. Yrityksen varallisuusasemaa tutkittaessa tarvitaan taseen lisäksi liitetietoja yksityiskohtien tarkastelemiseksi. Taloudelliseen asemaan vaikuttaa oman ja vieraan pääoman suhde. Oman pääoman rakenne vaikuttaa, varsinkin omistajan kannalta, osingonjakoon, osakaslainoihin, vakuuksiin sekä omien osakkeiden ostoon. Huomio kannattaa keskittää myös siihen, miten oma pääoma on kertynyt, sijoitettuna omana pääomana, tulorahoituksena eli tilikauden ja aikaisempien tilikausien voittoina vai pysyvien vastaavien arvonnousuina. Vieraan pääoman tarkastelussa huomio kannattaa keskittää velkarahan takaisinmaksu-aikaan. Liitetiedoissa on mainittava ne velat, joiden takaisinmaksu-aika on enemmän kuin viisi vuotta. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 20; Salmi 2006, 122; Leppiniemi & Leppiniemi, 58).

Rahoituslaskelma ja toimintakertomus

Rahoituslaskelma antaa selvityksen varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana. Tilinpäätökseen liitettävä toimintakertomus antaa tiedot kirjanpitovelvollisen toiminnan kehittymistä koskevista tärkeistä seikoista. Toimintakertomuksessa tulee esittää tiedot olennaisista tapahtumista tilikaudella ja tilikauden jälkeen. Näitä voivat olla liiketoimintaan sisältyvät

riskit tai muutokset taloudellisessa asemassa. Kirjanpitovelvollisen on sisällytettävä tilinpäätökseensä rahoituslaskelma ja tilinpäätöksen liitteeksi toimintakertomus, jos kirjanpitovelvollinen on julkinen osakeyhtiö. Yksityistenkin osakeyhtiöiden on laadittava rahoituslaskelma ja toimintakertomus, jos sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on ylittynyt vähintään kaksi seuraavista rajoista:

1. Liikevaihto tai sitä vastaava tuotto 7300 000 €
2. Taseen loppusumma 3 650 000 €
3. Palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä. (Kirjanpitolaki 30.1.2.1997).

Liitetiedot ja tase-erittelyt

Liitetiedot antavat lisäinformaatiota tuloslaskelmasta ja taseesta ja ovat näin olennainen osa tilinpäätöstä. Liitetiedot ovat sekä sanallista että numeromuodossa olevaa tietoa. Liitetiedoista selviää sellaisia vastuita ja sitoumuksia, joita ei muualta tilinpäätöksestä voi nähdä. Jos toimintakertomusta ei laadita, esitetään yhtiön voitonjakoehdotus liitetiedoissa. Yrityskauppa- ja sijoitustilanteessa liitetiedoilla on olennainen merkitys. Liitetiedoista ei tarvitse esittää tuloslaskelman ja taseen tavoin vertailutietoja edellisiltä tilikausilta. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 21, 55; Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 68).

”Liitetietoihin päättyy virallinen, julkistettava tilinpäätös. Samaan tai erilliseen kirjaan on laadittava tilinpäätöstä varmentamaan erittelyt taseesta ja liitetiedoista.” (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 56).

”Tase-erittelyt ja liitetietojen erittelyt ovat tase-erien sekä liitetietoina ilmoitettujen vakuuksien ja vastuusitoumuksien yksityiskohtaisia luetteloita. Tase- ja liitetietoerittelyt laaditaan varmistamaan tilinpäätöstä ja sen oikeellisuutta.” Erittelyitä ei julkisteta, mutta niiden perusteella voi varmistua eriteltyjen tilinpäätöserien oikeellisuudesta. Tilintarkastaja käyttää tase- ja liitetietoerittelyitä apunaan tarkastaessaan kirjanpitoa ja tilinpäätöstä. Erittelyissä luetellaan yksityiskohtaisesti esimerkiksi yrityksen varat ja velat. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 87).

”Koska tase-erittelyt ja liitetietojen erittelyt eivät ole julkisia, ei ulkopuolinen tilinpäätöksen tarkastelija pääse niitä tarkastelemaan. Tietojen ilmoittaminen niissä ei miltei osin korvaa tiedon esittämistä tilinpäätöksessä. Tilinpäätöksen ulkopuolisen lukijankin on saatava oikea ja riittävä kuva julkistettavista tilinpäätöksen osista. Jos erittelyihin pääsee tutustumaan, antavat

ne huomattavasti ulkoista tilinpäätöstä tarkempaa informaatiota yrityksen varallisuudesta, veloista ja vastuista. Esimerkiksi yrityskauppatilanteessa on aiheellista tutustua tase- ja liitetietoeerittelyihin. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 87–88).

Tilintarkastuskertomus

Vakiomuotoinen eli puhdas tilintarkastuskertomus kertoo siitä, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan kirjanpitovelvollisen tuloksesta ja taloudellisesta asemasta, eikä tilinpäätös sisällä olennaisia puutteita tai virheitä. Koska tilintarkastuskertomus on yleensä vakiomuotoinen, ei se anna lisäinformaatiota yrityksestä. Vakiomuotoisen tilintarkastuskertomuksen nojalla voidaan kuitenkin luottaa siihen, että tilinpäätös on perusperiaatteiden mukaan laadittu ja se toimii niin sanottuna sertifikaattina sille, että tilinpäätöstä kannattaa tutkia ja analysoida. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 14, 84).

Koska tilintarkastuskertomukset ovat usein vakiomuotoisia, vakiomuodosta poikkeaminen kertoo merkittävästä huolenaiheesta. Jos tilintarkastuskertomuksesta on evätty puhtaaseen tilintarkastuskertomukseen liittyvä vastuuvapaus osakkaille, kertoo se yleensä siitä, että osakkaille on annettu osakslainoja tai muita vastuusitoumuksia ilman, että yrityksellä olisi sitä varten tarvittavaa jaettavissa olevaa vapaata omaa pääomaa. Tällainen tieto kertoo yrityksen riskeistä ja toimintaperiaatteista. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 84 – 85).

Tilintarkastajalla on myös mahdollisuus antaa lisätietoja tilintarkastuskertomuksessa. Lisätietoja ei kuitenkaan yleensä tarvita, koska tilintarkastuksessa havaittu puutteellinen tieto on mahdollista korjata tilinpäätökseen. Yleensä lisätietojen antaminen kertoo jonkinlaisesta ristiriidasta tarkastajan ja tarkastettavan yrityksen välillä tai niin merkittävistä seikoista, että niistä on mainittava tilintarkastuskertomuksessa. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 85).

2.5 Yritysten välinen tilinpäätösten vertailtavuus

Tilinpäätös on tärkein ja usein ainoa yrityksestä saatava viesti ulkopuolisille liiketoiminnan tilasta. Jotta yritysten tilinpäätöksestä saatava informaatio olisi mahdollisimman luotettavaa, on kirjanpitolaissa säädetty kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatimisesta. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 13–14, 41; Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 9-10).

Kun yritysten välisiä tilinpäätöksiä voidaan verrata keskenään, saadaan laajempi kuva siitä, miten yritys menestyy toimialallaan. Yritysten käyttämät erilaiset laskentaperiaatteet ja toimialojen eroavaisuudet vaikeuttavat yritysten välistä vertaamista tilinpäätösten ja tilinpäätöserien avulla. Yritysten vertaaminen toisiinsa edellyttää tilinpäätöksiin ja tilinpäätöksiä mittaaviin mittareihin paneutumista. Myös yrityksen tunteminen auttaa vertailua. Parhaiten vertailu onnistuu silloin, kun seurataan yksittäisen yrityksen kehitystä. Jos vertailukohteena ovat saman yrityksen useat eri toimintavuodet, tarkastelu on melko ongelmaton. Toimialakohtaisia eroja voidaan ottaa huomioon vertaamalla saman alan yrityksiä toisiinsa. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 89–90).

Yritysten välistä **vertailukelpoisuutta** haittaa se, että kirjanpitolainsäädäntö mahdollistaa useita vaihtoehtoisia menettelytapoja. Lukujen väliset erot eivät välttämättä johdu menestyseroista vaan erilaisten laskentaperiaatteiden valinnasta. Vaikka tilinpäätäjällä onkin käytössään useita mahdollisia menettelytapoja, ei tilinpäätöksen johdonmukaisuutta tai vertailukelpoisuutta menetetä erilaisten laskentaperiaatteiden takia. Valittua menettelytapaa tulee noudattaa johdonmukaisesti tilikaudesta toiseen. Mahdolliset perustelut muutokset tulee esittää tilinpäätöksen liitetiedoissa. Muutostilanteissa on syytä pohtia muutoksen merkitystä sekä taustaa sekä onko muutoksella vaikutusta lukujen vertailukelpoisuuteen. Huomionarvoista ovat kaikki havaitut muutokset tilinpäätöserissä tai lasketuissa tunnusluvuissa. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 91, 93).

Laskentaperiaatteen johdonmukaisuus ratkaisee ensisijaisesti yrityksen sisäisen kehityksen seuraamisongelman. Eri yritysten välisiä laskentaperusteiden antamia tuloksia voidaan yrittää yhdenmukaistaa standardoimalla tilinpäätöksiä sekä vertaamalla toisiinsa sellaisia yrityksiä, jotka ovat tehneet keskenään samanlaiset perusratkaisut. Suurin osa voidaan ratkaista standardoimalla tilinpäätös tai ottamalla laskentaerot huomioon tehtäessä johtopäätöksiä tilinpäätöksestä. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 91–92).

Kirjanpidon ja tilinpäätöksen oikeellisuutta on pyritty varmistamaan lain keinoin. Tilinpäätöksestä voi päätellä onko sen laatimisessa noudatettu vastuullisuutta ja huolellisuutta. Tilinpäätöksen puutteet ja väärinkäytökset voidaan havaita tutustumalla tilinpäätökseen huolellisesti. Kokonaan puutteiden vaikutusta tilinpäätökseen ei voi estää. Kun lainsäädäntöä on noudatettu tilinpäätöstä laatiessa, tehdyistä tilinpäätösratkaisuksista on mahdollista saada tieto

lukemalla liitetietoja. Tieto tilinpäätöksen laatimisen laskentaperusteista auttaa valitsemaan tarvittavat tarkastelumenetelmät sekä mahdolliset laskelmat. Vaikka tilinpäätöksen tekijällä on sekä lainsäädäntöön perustuvaa että tosiasiallista harkintavaltaa, tilinpäätöstä laadittaessa yleisperiaatteena on johdonmukaisuus valintoja tehdessä. Muutoksistakin on aina ilmoitettava tilinpäätöksen liitetiedoissa. Kun voidaan luottaa lukujen samanarvoisuuteen, lukujen muutoksia tarkastelemalla saadaan merkittävää informaatiota yrityksen taloudellisesta tilasta. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 28, 93).

3 TILINPÄÄTÖSANALYYSI

Kun tilinpäätösinformaation sisältö, tuloslaskelma ja tase sekä niitä täydentävät liitetiedot, ovat lukijalle tuttuja, voidaan siirtyä seuraavaan vaiheeseen: tulkitsemaan ja analysoimaan tilinpäätöksen sisältämää tietoa. Tavoitteena on kyetä tekemään tilinpäätöksen perusteella johdopäätöksiä yrityksen taloudellisista toimintaedellytyksistä. (Salmi 2006, 109).

Tilinpäätösanalyysillä tarkoitetaan yrityksen taloudellisten toimintaedellytysten mittaamista ja arviointia tilinpäätösinformaation pohjalta. Tilinpäätösanalyysi perustuu viralliseen tilinpäätöksen, sen liitetietoihin ja muuhun käytettävissä olevaan informaatioon. Analyysissä käytetään vertailuperusteena analyysin suorittajan asettamia tavoitteita ja toisia saman alan yrityksiä. Analyysin tarkastelun arvoa lisää, jos lukuja voidaan vertailla jonkin muun samaa toimialaa edustavan yrityksen saman vuoden lukuihin tai toimialan yleisiin lukuihin. Parhaimmillaan tilinpäätöksen analysoinnissa yhdistyvät tilinpäätöksen perusteella laskettavat tunnusluvut, niiden muutosten tarkastelu ja muutosten taustalla vaikuttavien syy-seuraus-suhteiden analyysi. (Niskanen & Niskanen 2003, 8).

Tilinpäätösanalyysin tehtävänä on arvioida yrityksen kannattavuutta, maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta. Kannattavuutta arvioitaessa arvioidaan tuloksen riittävyttä ja kannattavuuden kehittymiseen liittyviä riskejä. Arvioitaessa maksuvalmiutta eli likviditeettiä pyritään selvittämään lyhemmällä, alle vuoden pituisella, aikavälillä yrityksen kykyä selviytyä vastuista ja sitoumuksista. Yrityksen vakavaraisuuden eli soliditeetin arviointi taas tähtää arvioimaan pitkän aikavälin rahoitusrakenteeseen liittyviä riskejä. Kannattavuuden ja rahoituksen taustojen selvittäminen auttaa ennakoimaan ja parantamaan yrityksen tulevaa taloudellista kehitystä. Tilinpäätöksestä lasketut tunnusluvut, niiden kehityksen vertaaminen ja vertaaminen muihin toimialan yrityksiin ja yrityksen tavoitteisiin, vahvistaa tilinpäätöksestä tehtyjä rahoituksen ja kannattavuuden arvioita. (Niskanen & Niskanen 2003, 8; Leppiniemi & Leppiniemi 2006, 48–49; Salmi 2006, 122).

Tilinpäätöksellä ja siitä saatavalla informaatiolla on monia käyttäjäryhmiä. Keskeisimmät käyttäjäryhmät ovat omistajat, yrityksen johto, sijoittajat, rahoittajat, työntekijät, tavarantoimittajat, asiakkaat ja viranomaistahot. Eri käyttäjäryhmillä on omat kiinnostuksen kohteensa

tilinpäätöksessä. Tämän takia tilinpäätösanalyysin avulla tuotetaan tietoa yrityksen toiminnan useista eri näkökulmista. (Niskanen & Niskanen 2003, 13; Kallunki, Kytönen & Martikainen 1998, 12).

3.1 Tilinpäätösanalyysin menetelmät

Tilinpäätösanalyysijä voidaan toteuttaa monella eri laajuudella. Laajuus vaihtelee koko toimialan kattavasta analyysistä yksittäisen yrityksen yksittäisiin tunnuslukuihin. Tavallisimpia analyysijä ovat toimiala-analyysi, yritysanalyysi, tunnuslukuanalyysi ja perinteinen tilinpäätösanalyysi. Analyysien tarkoituksena on kyetä tekemään johtopäätöksiä yrityksen taloudellisesta tilasta ja sen taloudellisen toiminnan edellytyksistä. (Salmi 2006, 114–115).

Toimiala-analyysi arvioi koko toimialan kehitystä ja toimintaedellytyksiä. Toimialatilastoja tuottavat erilaiset organisaatiot. Toimialatilastojen avulla voidaan tehdä päätelmiä koko toimialan taloudellisesta tilanteesta. Myös yksittäisen yrityksen sijoittuminen toimialallaan voidaan määrittää. (Salmi 2006, 144).

Yritysanalyysi on yksittäisestä yrityksestä syvällisin tehtävä analyysin muoto. Analyysillä pyritään selvittämään yrityksen taloudelliseen menestykseen vaikuttaneet syyt yrityksen liiketoiminnan tasolla. Analyysillä pyritään selvittämään myös kokonaiskuva yrityksen menestysmahdollisuuksista. Yritysanalyysi kattaa laajimmillaan talouden, johdon, resurssit, kilpailuaseman, yrityksen toimintaympäristön ja kehitysnäkymät. (Salmi 2006, 114; Niskanen & Niskanen 2003, 11; Laitinen 1992, 15).

Tilinpäätösanalyysi on analyysin muoto, jossa taloudellisen tilanteen tekijöitä sekä niiden kehitystä tarkastellaan entistä laajemmin. Analyysi kohdistuu yksittäiseen yritykseen. Tilinpäätösanalyysissä yhdistetään tunnuslukuihin muita analyysimenetelmiä, ja pyritään selvittämään lukuihin vaikuttaneita tekijöitä ja niiden taustalla vaikuttavia syy-seuraus-suhteita. Tilinpäätösanalyysissä voidaan todeta yrityksen taloudellinen kehitys, ja tehdä sen perusteella ennusteita tulevaisuudesta. Taloudelliseen tilanteeseen vaikuttaneita syitä ei välttämättä saada selville pelkän tilinpäätöksen avulla. Tarkemmat tiedot taustoista selviävät suorittamalla täsmällisempi yritysanalyysi. Tilinpäätösanalyysi, kuten siihen sisältyvä tunnuslukuanalyysikin, voivat

sisältyä yritystutkimukseen. (Niskanen & Niskanen 2003, 10; Salmi 2006, 114; Laitinen 1992, 14–15).

Suppein tilinpäätösanalyysin muoto on tunnuslukuanalyysi, jossa lasketaan tilinpäätöksestä erilaisia mittareita eli tunnuslukuja. Taloudellinen tilanne esitetään vain muutaman tunnusluvun valossa, jotka antavat kuvan yrityksen taloudellisesta tilanteesta tiivistetysti. Tunnuslukuanalyysiä voidaan käyttää osana tilinpäätösanalyysiä, jolloin tunnuslukuanalyysi toimii tavallaan tilinpäätösanalyysin tiivistelmänä. (Niskanen & Niskanen 2003, 9; Laitinen 1992, 14).

3.2 Tilinpäätösanalyysin vaiheet

Tilinpäätöksen oikaisemisen lähtökohtana on tilinpäätöksen perustietojen eli tuloslaskelman, taseen sekä liitetietojen muokkaus. Lähtöaineisto standardoidaan, jotta tilinpäätöksen antama informaatiota voidaan verrata muiden yritysten tai saman yrityksen aikaisempien vuosien tilinpäätösinformaatioon. Muokkauksen tavoitteena on saattaa tilinpäätösaineisto mahdollisimman vertailukelpoiseen muotoon muiden tilinpäätösten kanssa. Tilinpäätöksen oikaisemisen ensimmäinen vaihe onkin tilinpäätöksen eli tuloslaskelman ja taseen erien uudelleen järjestelyä. (Niskanen & Niskanen 2003, 19).

Tilinpäätösanalyysin toisessa vaiheessa valitaan, mitä tilinpäätösanalyysillä halutaan mitata. Analyysin käyttötarkoitus sekä analyysin suorittajan intressit ratkaisevat sen, mitä analyysillä mitataan sekä mitä menetelmää ja mitä mittareita tilinpäätösanalyysissä käytetään. Ensimmäisen vaiheen tilinpäätöksen oikaiseminen ei ole mitenkään riippuvainen käyttötarkoituksesta taikka analyysin tekijästä. (Niskanen & Niskanen 2003, 19).

Analyysin kolmannessa vaiheessa tutkitaan analysoitavan yrityksen tai yritysten taloudellista tilannetta käyttötarkoitusta palvelevien tekniikoiden ja vertailutietojen avulla. Yleisimmin käytettävissä olevat analyysitekniikat ovat prosenttimuotoinen tilinpäätöksen laadinta, trendianalyysi, tunnuslukuanalyysi ja kassavirta-analyysi. (Niskanen & Niskanen 2003, 19).

Prosenttimuotoinen tilinpäätös tarkoittaa yksinkertaisimmillaan sitä, että tilinpäätöserät esitetään prosentteina liikevaihdosta tai taseen loppusummasta, jolloin tilinpäätöserien keskinäiset suhteet saman vuoden sisällä tulevat selkeästi esille. Trendianalyysissä tilinpäätökset laaditaan

prosenttilukumuotoon useammalta peräkkäiseltä vuodelta. Tällöin tarkasteltavan jakson ensimmäistä vuotta pidetään vertailuvuotena. Tunnuslukuanalyysissä lasketaan tuloslaskelman ja taseen eristä koottuja tunnuslukuja, jotka mittaavat yrityksen menestymisen eri osatekijöitä, kannattavuutta, rahoitusrakennetta ja maksuvalmiutta. Kassavirta-analyysissä suoriteperusteinen tilinpäätös muutetaan liitetietojen avulla kassaperusteiseksi, jolloin tarkastellaan kassaan tulojen ja kassasta maksujen eli rahavirran suuruutta ja riittävyyttä. (Niskanen & Niskanen 2003, 20; Salmi 2006, 114).

Tilinpäätösanalyysissä ei ole niinkään keskeistä itse laskeminen tai tekninen toteutus, vaan eri menetelmien perusteella saatujen lukujen arviointi, ja lukujen taustalla olevien syy-seuraussuhteiden selvittäminen. Esimerkiksi yrityksen yhden vuoden tietojen pohjalta lasketun tunnusluvun perusteella voi vain harvoin tehdä johtopäätöksiä, ja siksi tunnusluvut täytyy aina suhteuttaa johonkin vertailutietoon. Vertailutyypit voidaan jaotella ajalliseen poikkileikkausanalyysiin ja peräkkäisten vuosien aikasarja-analyysiin. Ajallisessa poikkileikkausanalyysissä yritystä verrataan tiettyinä vuonna muihin, yleensä samaa toimialaa edustaviin yrityksiin tai toimialan keskiarvoihin. Aikasarja-analyysissä seurataan yrityksen omaa kehitystä pitemmällä aikavälillä, jolloin voidaan tehdä johtopäätöksiä yrityksen taloudellisen tilan kehityksestä. Nämä kaksi analyysityyppiä eivät sulje toisiaan pois, vaan niitä voidaan käyttää myös yhdessä. (Niskanen & Niskanen 2003, 19, 111–112).

3.3 Tilinpäätöksen oikaiseminen analyysiä varten

Tuloslaskelman tarkoitus on kertoa kulut, jotka on uhrattu tulojen hankkimiseksi tilikauden aikana. Tuloslaskelmaan kirjataan kaikki kaudelle kuuluvat tuotot ja kulut niiden luonteesta riippumatta, olivatpa ne sitten säännöllisiä, toistuvia tai ainutkertaisia. Se, mikä on säännöllistä, toistuvaa tai ainutkertaista, on tarkastelijasta riippuvaista. Tarkastelijan pitäisikin olla johdonmukainen suorittaessaan analyysiä, jotta tulokset eivät olisi analysoijasta riippuvaisia. Tilinpäätösanalyysin päätarkoitus on saada selville säännöllisen ja jatkuvan liiketoiminnan tulos. Tilinpäätösanalyysissä huomio kiinnitetään säännöllisen ja jatkuvan liiketoiminnan tuottoihin, kuluihin, ja näiden aikaansaamaan tulokseen. Tilinpäätöksen liitetiedot ovat usein apuna, kun tuloslaskelmaa ja tasetta oikaistaan. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 94–95).

Tilinpäätösanalyysi tehdään tilintarkastettuun aineistoon. Lähtöoletuksen on, että tilinpäätös on laadittu kirjanpito- ja tilintarkastuslakien mukaisesti, eikä sen oikeellisuutta kyseenalaisteta. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 94).

Tuloslaskelmasta (LIITE 3) poistetaan kaikki ne erät, joiden ei voida katsoa kuuluvan säännölliseen liiketoimintaan. Vastaavasti sellaiset kaudelle kuuluvat erät, joita ei ole kirjattu tuloslaskelmaan, mutta tarkastelijan mielestä kuuluvat analysoitavalle tilikaudelle, on lisättävä tuloslaskelman eriin. Tilinpäätöksen oikaisu on välttämätön toimenpide ennen kuin yrityksen taloudellisesta tilanteesta voi tehdä johtopäätöksiä. Aina ei välttämättä ole mitään oikaistavaa. Oikaisun tarvekin selviää vasta sitten, kun tuloslaskelma, tase sekä liitetiedot on luettu huolellisesti läpi. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 95).

Taseesta (LIITE 4) poistetaan kaikki sellainen varallisuus, johon ei todellisuudessa sisälly tulonodotuksia. Tämä varallisuus pienentää oman pääoman määrää eli köyhdyttää yritystä. Yritys voi olla myös vauraampi kuin mitä tase osoittaa. Omaisuus kirjataan poistoilla vähennettynä taseeseen, eikä jäljelle jäävä omaisuuden arvo välttämättä ole käypä arvo. Kaikki sitoumukset ja vastuut, jotka eivät näy taseessa, edellyttävät oikaisua. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 102).

Taseen analysoinnissa on tärkeää, että omaisuutta ei ole merkitty taseeseen ainakaan käypää arvoa suurempaan hintaan. Tärkeää on myös, että kaikki velka on taseen oikaistuissa erissä mukana, vaikkei sitä olisi viralliseen taseeseen merkittynä. Erottaa pitää myös koroton ja korollinen velka. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 105).

Tuloslaskelman ja taseen oikaisun tarkoituksena on tehdä tilinpäätöstiedot vertailukelpoisiksi. Tärkeää on, että eri vuosille ja eri yrityksille suoritetaan samat oikaisutoimenpiteet. Tilinpäätöksen analysoijan täytyy olla tietoinen niistä periaatteista, mahdollisuuksista ja tavoitteista, joita yrityksellä on käytössään tulosta suunniteltaessa. (Kallunki, Kytönen & Martikainen 1998, 27).

3.4 Tilinpäätöksen tunnuslukuanalyysi

Tieto yrityksen taloudellisesta tilasta esitetään usein tunnuslukujen muotoon tiivistettynä. Tilinpäätösanalyysi sekä tunnuslukujen laskeminen antavat yksityiskohtaisempaa ja tarkempaa tietoa tilinpäätöksestä kuin pelkkä tilinpäätös itsessään. Tunnuslukujen laskemisesta on hyötyä erityistilanteissa sekä silloin, kun kaivataan yksityiskohtaista tietoa. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 13, 22; Kallunki, Kytönen & Martikainen 1998, 73).

Tunnusluvut ovat oikaistusta tilinpäätöksestä laskettuja mittareita, jotka on kehitetty mittaamaan yrityksen taloudellista tilannetta. Tilinpäätöksen tunnusluvut esitetään suhdelukumuotoisina eli yksi tilinpäätöksen erä suhteutetaan johonkin toiseen tilinpäätöserään. Suhdelukumuotoisuus mahdollistaa vertailun erikokoisten yritysten ja vuosien välillä. Jotta eri yritysten ja vuosien välinen vertailu todella olisi mahdollista, tunnuslukujen on täytettävä niin sanottu proportionaalisuuden vaatimus. Esimerkiksi kannattavuutta mittaavan tunnusluvun on annettava yhtä kannattaville yrityksille sama arvo yritysten kokoerosta huolimatta. (Niskanen & Niskanen 2003, 110–111).

Tunnuslukujen antamien mittaustulosten tarkkuus riippuu ennen kaikkea niiden pohjana olevan tilinpäätösaineiston luotettavuudesta. Tunnusluvut lasketaan tilinpäätöksestä, ja tilinpäätös johdetaan kirjanpidosta. Näin ollen tunnusluvut eivät voi olla sen luotettavampia kuin itse kirjanpitoaan. Lisäksi tunnusluvun on oltava toimiva. Tunnusluku on validi silloin, kun tunnusluku mittaa sitä, mitä sen on tarkoituskin mitata. Tunnusluvun luotettavuus toteutuu silloin, kun tunnusluku ei anna sattumanvaraisia tuloksia. Esimerkiksi mittaustuloksen on oltava sama mittaajasta riippumatta. Tätä ominaisuutta kutsutaan reliabiliteetiksi. (Niskanen & Niskanen 2003, 111; Salmi 2006, 127; Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 92).

Tunnusluvut yhtenäistävät yritysten tilinpäätökset vertailukelpoisiksi, joten ne ovat merkittävässä roolissa, kun yrityksiä verrataan toisiinsa. Täten erikokoisten yritysten liiketoiminnan kannattavuutta voidaan verrata toisiinsa. Laskelmilla ja tunnusluvuilla pyritään lisäämään tilinpäätöksen konkreettisuutta ja realistisuutta. Tilinpäätösten vertailtavuutta haittaa tilinpäätäjälle jätetyt eri harkintamahdollisuudet sekä tilinpäätäjän intressit siitä, miltä tilinpäätöksen tulisi näyttää. Tilinpäätöksen eri ratkaisumahdollisuudet voidaan ottaa huomioon standardoimalla eli muokkaamalla tilinpäätöksen eriä tai vertaamalla keskenään sellaisia yrityksiä,

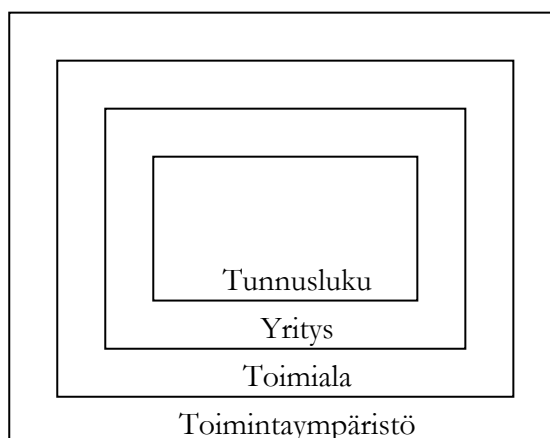
jotka ovat tehneet toistensa kanssa samanlaiset perusratkaisut. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 24–25, 27–28).

Tilinpäätöksestä voidaan laskea monenlaisia tunnuslukuja, moneen eri käyttötarkoitukseen. Tunnuslukuanalyysin haasteeksi muodostuukin se, että osataan valita kulloiseenkin tarkoitukseen parhaiten soveltuvat tunnusluvut, ja niille parhaiten soveltuvat vertailutiedot. Ilman vertailutietoa tilinpäätöksen antama arvo vähenee huomattavasti. Esimerkiksi yrityksen yhden vuoden tietojen pohjalta lasketun tunnusluvun perusteella voi vain harvoin tehdä johtopäätöksiä. (Niskanen & Niskanen 2003, 111–112, 142; Kallunki, Kytönen & Martikainen 1998, 73).

3.5 Tunnusluvut ja niiden tulkinta

Kun seurataan tunnuslukujen muutoksia, ja kun tunnusluku eroaa riittävän paljon aikaisemmasta, antaa se aiheen analysoida muutokseen johtaneita syitä. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 28).

Yritystutkimusneuvottelukunta on vahvistanut joillekin tunnusluvuille niin sanotut normiarvot, joiden perusteella tunnuslukujen arvoja sanotaan hyväksi, tyydyttäväksi tai heikoiksi. Ne eivät kuitenkaan ota huomioon eri toimialoilla toimivien yritysten eroavaisuuksia, eikä niitä pitäisi käyttää ainoana vertailukohtana. Toimialan sisäisiä tunnuslukuja voidaan saada myös pankeilta, sijoitusyrityksiltä sekä esimerkiksi Finnveralta. Tunnuslukuja pitäisikin aina vertailla joko saman yrityksen aikaisempien vuosien lukuihin, muiden yritysten tunnuslukuihin tai toimialatilastoihin. Vertailukohde voi löytyä myös yrityksen sisältä, yrityksen tavoitteesta. (Niskanen & Niskanen 2003, 112, 142; Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 30; Finnvera 2007).

Kuvio 1. Tunnuslukujen tulkintaan vaikuttavia taustoja.

Tilinpäätökseen sisältyvistä eristä ja yritystä kuvaavista tunnusluvuista tehtävät tulkinnat ovat sidoksissa analysoinnin kohteena olevan yrityksen erityispiirteisiin ja yrityksen toimintaympäristöön. Johtopäätöksiin vaikuttaa myös se, onko yrityksellä meneillään kasvuvaihe, rakennemuutos, sukupolvenvaihdos tai muu erityistilanne. Tilinpäätöksen analysoijan pitää luoda itselleen käsitys niistä taustalla vaikuttavista tekijöistä, jotka vaikuttavat yrityksen toimintaan ja toimintamahdollisuuksiin. Jos esimerkiksi tunnuslukujen arvot vaihtelevat vain vähän, voidaan vaihtelun katsoa johtuvan esim. tavanomaisista suhdannevaihteluista. ”Suhdannevaiheesta ja kokonaistaloudellisen ympäristön kehityksestä säännönmukaisia katsauksia julkistavat valtiovarainministeriö ja monet tutkimuslaitokset. Myös vuosittain ilmestyvät Valtion talousarvioesitys sisältää katsauksia taloudelliseen toimintaympäristöön.” (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 28, 32–34).

3.5.1 Kannattavuus

Kannattavuuden absoluuttinen mittari on tilikauden tulos, voitto tai tappio. Kun yritys tuottaa enemmän tuloja kuin käyttää tulojen tuottamiseen menoja, on liiketoiminta kannattavaa. Yrityksen tulot ja menot vaihtelevat investointien ajoittumisen ja suhdannevaihteluiden mukaan, joten yrityksen katsotaan olevan kannattava silloin, kun sen tulontuottamiskyky on pitkällä aikavälillä kannattavaa. ”Kannattavuutta mitataan jakamalla yrityksen tilikauden tuotot yritystoiminnan sitoman pääoman määrällä.” Kannattavuutta voidaan arvioida myös yrityk-

sen ulkopuolisesta näkökulmasta. (Kallunki, Kytönen & Martikainen 1998, 74; Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 180).

Yhden tilikauden kannattavuuden mittaaminen ei vielä kerro onko yritys kannattava pitkällä aikavälillä. Tilinpäätösanalyysin tunnusluvut mittaavat ensisijaisesti lyhyen aikavälin kannattavuutta, mutta vertailemalla useiden peräkkäisten vuosien analyysituloksia, voidaan arvioida myös pitkän aikavälin kannattavuutta. (Kallunki, Kytönen & Martikainen 1998, 74; Niskanen & Niskanen 2003, 112).

Seuraavat tunnusluvut kuvaavat yrityksen liiketoiminnan kannattavuutta:

$$\text{Käyttökate-\%} = \frac{\text{Käyttökate} * 100}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}}$$

Käyttökate ei ole virallisen tuloslaskelman välitulos. Kun liikutulokseen lisätään sitä ennen tuloslaskelmassa olevat poistot ja arvonalentumiset, saadaan käyttökate. Käyttökateprosentti ilmoittaa yrityksen liiketoiminnan tuloksen ennen poistoja ja rahoituseriä. Tunnusluku mittaa sitä liiketoiminnan tuottoihin suhteutettua tuottoa, joka yrityksellä liiketoiminnan tuotoista jää lyhytvaikutteisten kulujen vähentämisen jälkeen. Käyttökateprosentti ei huomioi ollenkaan toiminnan pitkävaikutteisia menoja, vaikka nekin osallistuvat yrityksen tulontuottamiseen. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 55–56; Laitinen 1992, 197, 223).

Käyttökateprosentti on käyttökelpoinen saman toimialan yritysten kesken. Tunnusluvun vertailukelpoisuutta toimialan sisälläkin heikentää se, että toiset yrityksen omistavat tuotantovälineensä itse ja toiset ovat osittain tai kokonaan vuokranneet tuotantovälineet käyttöönsä. Kulut näkyvät tilinpäätöksessä silloin eri paikassa. Edellisessä esimerkissä kulut näkyvät tuloslaskelmassa poistoina ja rahoituskuluina käyttökateen jälkeen, kun taas jälkimmäisessä esimerkissä kulut sisältyvät liiketoiminnan muihin kuluihin ennen käyttökateä. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 56).

”Käyttökateprosentille ei ole yleispätevää tavoitearvoa.” Käyttökateen arvioinnissa on huomioitava toimialan lisäksi aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden poistovaatimukset ja vieraan pääoman rahoituskulujen määrä. Toimialan lisäksi käyttökateeseen vaikuttaa yrityskoh-

taiset tekijät, kuten investointien uusimistarve. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 56; Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 183).

Yritystutkimusneuvottelukunta (2005,56) on antanut käyttökateprosentille seuraavanlaiset ohjearvot toimialoittain:

Teollisuus	10 – 25 %
Kauppa	2 – 10 %
Palvelu	5 – 15 %

$$\text{Liiketulos-\%} = \frac{\text{Liiketulos} * 100}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}}$$

Virallisessa tuloslaskelmakaavassa liikevoitto on ensimmäinen välitulos. Luku kertoo, kuinka paljon varsinaisen liiketoiminnan tuotoista on jäljellä ennen rahoituskuluja ja veroja. ”Liiketulos on oikaistun tuloslaskelman välitulos, joka poikkeaa virallisen tuloslaskelman liikevoitosta (-tappiosta) tehtyjen oikaisujen määrällä. Mahdollisia oikaisuja voivat olla palkkojen oikaisu tai liiketoiminnan muista tuotoista ja kuluista satunnaisiin eriin tehtyt siirrot.” Liiketulosprosentti soveltuu yksittäisen yrityksen kehityksen seuraamiseen ja samalla toimialalla toimivien yritysten keskinäiseen vertailuun. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 56).

Yritystutkimusneuvottelukunta (2005, 56) on antanut liiketulosprosentille seuraavanlaiset ohjearvot:

yli 10 %	hyvä
5 – 10 %	tydyttävä
alle 5 %	heikko

Käyttökate ja liikevoittoprosentit ilmaisevat, kuinka monta senttiä yritykselle itselleen jää yhdestä myyntieurosta. Tunnuslukujen muutokset kertovat joko muuttuneesta kannattavuudesta tai yrityksen toimintatapojen tai toiminnan painopisteen muutoksesta. Muutoksen sille täytyisi pyrkiä aina löytämään selitys. Eri yritysten väliset voittoprosenttitunnusluvut voivat kertoa kannattavuuseroista, mutta myös strategiaeroista. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 180–181, 183).

$$\text{Nettotulos-\%} = \frac{\text{Nettotulos} * 100}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}}$$

”Nettotulos saadaan, kun liikutulokseen lisätään tuloslaskelman rahoitustuotot ja vähennetään rahoituskulut ja verot.” Tunnusluvun avulla mitataan yrityksen liiketoiminnan katetta, kun kaikki säännölliset tuotot ja kulut otetaan huomioon. Nettotuloksen tulee olla positiivinen, jotta yrityksen toimintaa voidaan pitää kannattavana. Tunnusluvun tavoitetulos määräytyy pääomarakenteen vahvistumispyrkimyksen ja voitonjakotavoitteiden mukaan. Kun verrataan yritysten nettotulosprosentteja toisiinsa, on otettava huomioon, että liikevaihdoltaan yhtä suurten yritysten nettotulosprosentilla mitatut kannattavuudet voivat olla yhtä suuria, vaikka yritysten toiminta sijoisi eri määrän omaa ja vierasta pääomaa. Toisaalta, jos yrityksellä on paljon velkaa ja vähän omaa pääomaa, suuret rahoituskulut pienentävät nettotulosprosenttia. Tällöin omistajalle ei jää suuria osingonjakomahdollisuuksia. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 57; Kallunki, Kytönen & Martikainen 1998, 78; Salmi 2006, 151).

$$\text{Rahoitustulos-\%} = \frac{\text{Rahoitustulos} * 100}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}}$$

Kun nettotulokseen lisätään ennen liikutulosta vähennetyt poistot ja arvonalentumiset, saadaan rahoitustulos. Rahoitustuloksen pitäisi riittää lainojen lyhennyksiin, investointien oma-rahoitusosuuksiin, käyttöpääoman lisäykseen ja voitonjakoon omalle pääomalle, joten rahoitustuloksen on ylitettävä nollataso lyhyelläkin aikavälillä. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 57).

$$\text{Kokonaispääoman-} \frac{\text{Nettotulos} + \text{rahoituskulut} + \text{verot} * 100}{\text{tuotto-\%} = \text{Oikaistun taseen loppusumma tilikaudella} = \text{kokonaispääoma}}$$

$$\text{Rahoituskulut} = \text{korkokulut ja muut rahoituskulut} + \text{kurssitappiot}$$

Taseen oma pääoma
 + Poistoero
 + Vapaaehtoiset varaukset
- Oman pääoman oikaisut
 = Oikaistu oma pääoma

Pitkäaikainen vieras pääoma
 + Laskennallinen verovelka
 + Pakolliset varaukset
 + Leasingvastuukanta
+ Lyhytaikainen vieras pääoma
 = Oikaistu vieras pääoma

Oikaistu oma pääoma
+ Oikaistu vieras pääoma
 = Oikaistun taseen loppusumma

Kokonaispääomantuottoprosentti vertaa tulosta ennen rahoituskuluja ja veroja koko siihen pääomaan, joka on sitoutunut liiketoimintaan. Tunnusluku mittaa sitä, pystyykö yritys tuottamaan tulosta kaikelle toimintaan sitoutuneelle pääomalle. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 58;).

Kahden yrityksen välistä vertailtavuutta heikentää se, jos toinen yritys on tehnyt arvonkorotuksia ja toinen käyttää tase-arvojen pohjana vain hankinta-arvoja. Jos tilikauden oikaistu oma pääoma on negatiivinen, on kokonaispääoma joka tapauksessa vähintään vieraan pääoman suuruinen tunnuslukua laskettaessa. Tunnusluku on sijoitetun pääoman tuottoprosenttia käyttökelpoisempi silloin, kun jakoa korolliseen ja korottomaan pääomaan ei pystytä tekemään. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 58)

Yritystutkimusneuvottelukunta (2005, 59) on antanut kokonaispääoman tuottoprosentille seuraavanlaiset ohjearvot:

yli 10 % hyvä
 5 – 10 % tyydyttävä
 alle 5 % heikko

Sijoitetun pääoman- $\frac{\text{Nettotulos} + \text{rahoituskulut} + \text{verot} * 100}{\text{Sijoitettu pääoma keskimäärin tilikaudella}}$

tuotto-% =

Sijoitettu pääoma = Oikaistu oma pääoma + sijoitettu korollinen vieras pääoma

Pääomalainat

+ Lainat rahoituslaitoksilta

+ Eläkelainat

+ Sisäiset velat (pitkäaikainen)

+ Muut pitkäaikaiset velat

+ Korolliset lyhytaikaiset velat

+ Muut sisäiset korolliset lyhytaikaiset velat

Sijoitettu korollinen vieras pääoma

Sijoitetun pääoman tuottoprosentti on yksi käytetyimmistä kannattavuuden tunnusluvuista. Sijoitetun pääoman tuottoprosentti eroaa koko pääomantuottoprosentista siten, että jakajana on koko pääoman sijaan oma pääoma ja korollinen vieras pääoma. Sijoitetun pääoman tuottoprosentti kertoo tuoton, joka on saatu yritykseen sijoitetulle, korkoa tai muuta tuottoa vaativalle pääomalle. Tunnusluku tarkastelee pääoman tuottoa niin vieraan pääoman kuin oman pääomankin sijoittajan näkökulmasta. Sijoitetun pääoman osoittajassa oleva nettotulos kuvaa oman pääoman sijoittajan saamaa tuottoa ja rahoituskulut vieraan pääoman sijoittajan saamaa tuottoa. (Niskanen & Niskanen 2003, 115; Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 59; Kallunki, Kytönen & Martikainen 1998, 190).

Eri yritysten välistä vertailtavuutta heikentää se, ettei käytettävissä ole riittäviä tietoja vieraan pääoman jakamiseksi korolliseen eli tuottoa vaativaan ja korottomaan pääomaan. Myös isot investoinnit ja tehdyt arvonkorotukset heikentävät tunnusluvun kehityksen arviointia. (Yritystutkimusneuvottelulautakunta 2005, 59).

Sijoitetun pääoman tuottoprosentin voidaan katsoa olevan välttävä, kun se on vähintään yrityksen korollisesta vieraasta pääomasta maksaman keskimääräisen rahoituskuluprosentin suuruinen. Jos tilikauden oikaistu oma pääoma on negatiivinen, on sijoitettu oma pääoma joka tapauksessa vieraan pääoman suuruinen, kun lasketaan sijoitetun pääoman tuottoprosenttia. (Yritystutkimusneuvottelulautakunta 2005, 59–60).

3.5.2 Maksuvalmius

Maksuvalmius eli likviditeetti tarkoittaa yrityksen kykyä selviytyä lyhytaikaisista makсутoumuksistaan. Maksuvalmius kuvaa yrityksen lyhyen aikavälin rahoituksen riittävyttä. Maksuvalmius selviää usein suoraan taseen erästä Rahat ja pankkisaamiset, Rahoitusarvopaperit ja Vaihto-omaisuus. Kun maksuvalmius on riittävä, yrityksellä on aina valmiiksi kassavaroja tai muita nopeasti rahaksi muutettavaa omaisuutta maksuvelvoitteiden hoitamiseksi eikä yritys joudu tällöin turvautumaan kalliiseen lyhytaikaiseen lisärahoitukseen. Toisaalta liian korkea maksuvalmiuskin kertoo siitä, että yrityksen omaisuutta on liaksi kiinni maksuvalmiuden turvaamisessa. (Kallunki, Kytönen & Martikainen 1998, 82; Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 199–200).

Tasetta tarkastelemalla saa kuvan yrityksen maksuvalmiudesta ilman tunnuslukujen laskentaakin. Lyhytaikainen vieras pääoma ilmoittaa vuoden kuluessa maksettavien lainojen määrän. Jos taseen erä, rahat ja pankkisaamiset, on ainakin lyhytaikaisten velkojen määrän suuruinen, näyttäisi maksuvalmius olevan kunnossa. Tilanne on kohtuullisen hyvä, jos rahat ja pankkisaamiset sekä lyhytaikaiset saamiset yhdessä riittävät lyhytaikaisten velkojen kattamiseen. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 201).

Maksuvalmiutta voidaan parantaa odotettavissa olevan kassatulon jouduttamisella, rahankäytön siirtämisellä ja rahankäytöstä luopumalla. Myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertoajoista voidaan päätellä, onko yrityksellä mahdollisuutta jouduttaa kassatulojaan tai viivyttää kassatamaksujaan. Tilinpäätöksen perusteella voidaan päätellä, onko yrityksellä olemassa sellaisia joustomahdollisuuksia, jotka sisältyvät edellä kuvattuihin vaihtoehtoihin. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 200–201).

Seuraavat tunnusluvut kuvaavat yrityksen maksuvalmiutta:

$$\text{Current ratio} = \frac{\text{Vaihto-omaisuus} + \text{rahoitusomaisuus} * 100}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$$

$$\text{Rahoitusomaisuus} = \text{lyhytaikaiset saamiset} + \text{rahat ja rahoitusarvopaperit}$$

Current ratio mittaa sitä, että vaihto-omaisuus voitaisiin realisoida lyhytaikaisista velvoitteista selviämiseksi. Current ratiota laskettaessa oletetaan, että vaihto-omaisuudella on myyntiarvoa, ja että vaihto-omaisuus voidaan muuttaa rahaksi kohtuullisen ajan kuluessa. Tunnusluvun heikkous on vaihto-omaisuuden arvostamisen vaikeus. Current ratio mittaa tilinpäätöshetken tilannetta. Maksuvalmius voi vaihdella huomattavasti tilikauden aikana. Rahoitusomaisuutta saattavat rasittaa sellaiset arvottomat erät, kuten luottotappioksi kirjattavat myyntisaamiset, jolloin tunnusluvun käyttökelpoisuus pienenee. Jos rahoitusomaisuuteen sisältyy vahvistetuista tappioista johtuvaa laskennallista verosaamista, vähennetään se tunnuslukua laskettaessa rahoitusomaisuudesta. (Yritystutkimusneuvottelulautakunta 2005, 67; Kallunki, Kytönen Martikainen 1998, 85).

Yritystutkimusneuvottelukunta (2005, 67) on antanut Current ratiolle seuraavanlaiset ohjearvot:

yli 2	hyvä
1 – 2	tyytyttävä
alle 1	heikko

Käyttöpääomien kiertoajat

Käyttöpääomaerien eli myyntisaatavien, ostovelkojen ja varastojen kiertoaikaa ja kiertonopeutta mittaavat tunnusluvut kertovat, kuinka nopeasti eri käyttöpääomaerät muuttuvat rahaksi. Käyttöpääomaa ja sen osatekijöitä tarkasteltaessa on muistettava, että ne kuvaavat tarkasteltavan tilinpäätöshetken tilannetta ja saattavat poiketa huomattavastikin vuoden keskimääräisistä luvuista. (Niskanen & Niskanen 2003, 122; Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 65).

Eri lähteistä riippuen, käyttöpääomien kiertoajat luokitellaan maksuvalmiuden tai vakavaraisuuden tunnuslukuihin. Jyrki Niskanen ja Mervi Niskanen luokittelevat ostovelkojen kiertoaika-tunnusluvun maksuvalmiuden tunnuslukuihin. (Niskanen & Niskanen 2003, 122–125; Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 63–65).

Käyttöpääoma kertoo miten suuri on rahoitus, joka liiketoimintaan sitoutuu. ”Käyttöpääoman tarve katetaan osittain lyhytaikaisella, osittain pitkäaikaisella vieraalla pääomalla.” (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 63).

$$\text{Käyttöpääoma-\%} = \frac{\text{Käyttöpääoma} * 100}{\text{Liikevaihto (12 kk)}}$$

$$\begin{aligned} & \text{Vaihto-omaisuus} \\ & + \text{Myyntisaamiset} \\ & + \text{Sisäiset myyntisaamiset} \\ & + \text{Osatuloutuksen saamiset} \\ & - \text{Ostovelat} \\ & - \text{Sisäiset ostovelat} \\ & - \text{Saadut ennakot} \\ & \hline & \text{Käyttöpääoma} \end{aligned}$$

Kun lasketaan käyttöpääomaprosenttia, saadut ennakot ovat keskeneräiseen työhön liittyviä ennakoita. Käyttöpääomaa verrataan liikevaihtoon. Siirtosaamisiin sisältyvät osatuloutuksen saamiset katsotaan keskeneräisiksi töiksi tunnuslukua laskettaessa. ”Saadut ennakot sisältyvät vieraaseen pääomaan tai ne on netotettu osatuloutuksen kanssa.” (Yritystutkimusneuvottelukunta, 2005 63).

Toiminnan vaatiman käyttöpääoman suhde riippuu yrityksen toimialasta. Käyttöpääomaprocentti antaa esimerkiksi ennusteita tehtäessä hyvän kuvan niistä rahoitustarpeista, joita toiminnan mahdollinen laajentaminen aiheuttaa. Tarkemmin käyttöpääomaa voidaan analysoida laskemalla käyttöpääoman eri osatekijöiden kiertoaikoja kuten myyntisaamisten, vaihto-omaisuuden ja ostovelkojen kiertoaikoja. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 63).

$$\text{Myyntisaamisten kiertoaika, pv} = \frac{365 * (\text{Myyntisaamiset} + \text{sisäiset myyntisaamiset})}{\text{Liikevaihto (12 kk)}}$$

Myyntisaamisten kiertoaika kertoo, kuinka pitkään myyntitulot ovat saamisina ennen kuin niistä saadaan suoritus. Myyntisaamisiin sisältyvä arvonnalisävero ei ole liikevaihtoa. Näin ollen myyntisaamisten kiertoaika on hieman lyhempi kuin kaavasta saatava tulos. Jos myyntisaamisiin sisältyy osatuloutusta, näyttää myyntisaamisten kiertoaika tunnusluvun mukaan todellista kiertoaikaa lyhemmältä. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 64; Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 206).

Maksuvalmiutta voidaan pyrkiä parantamaan kassatuloja nopeuttamalla, tehostamalla saamisten perintää, lupaamalla alennuksia tai myymällä saamisia rahoitusyhtiöille. Näiden mahdollisuuksien realistisuutta voidaan kartoittaa selvittämällä myyntisaamisten nykyinen kiertoaika. Mitä nopeammin myyntisaamiset kiertävät, sitä paremmin yritys on hoitanut saataviensa perimisen. (Leppiniemi & Leppiniemi, 2000, 206; Laitinen 1992,203).

$$\text{Ostovelkojen kiertoaika, pv} = \frac{365 * (\text{Ostovelat} + \text{sisäiset ostovelat})}{\text{Ostot} + \text{ulkopuoliset palvelut (12 kk)}}$$

Tunnusluku kertoo, minkä verran yritys on käyttänyt keskimäärin maksuaikaa ostovelkojen hoitamiseen. Toisaalta luku kertoo viitteitä siitä, miten pitkiä maksuaikoja yritys on saanut lyhytaikaisille veloilleen tavarantoimittajiltaan ja miten se on hyödyntänyt maksuajat. Oikein käytettynä ostovelat tarjoavat yritykselle edullisen, jopa ilmaisen rahoitusmuodon. Tunnusluku tulkitaan siten, että mitä hitaammin ostovelat kiertävä, sitä myöhemmäksi yritys on lykännyt laskujensa maksamista. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 65; Niskanen & Niskanen 2003, 122-124).

Kiertoaikaa pidentää mahdollisesti taseen ostovelkoihin sisältyvät liiketoiminnan muista menoista ja investoinneista aiheutuneet laskut. Ostovelkojen kiertoaikaa laskettaessa onkin varmistettava, että taseen ostovelat liittyvä kokonaisuudessaan aine- ja tarvikeostoihin vai liittyykö niihin investointeihin liittyviä ostovelkoja. Tunnuslukua tutkittaessa sen arvoa verrataan normaalien maksuehtojen maksuaikaan. Jos yrityksen maksuvalmius on kunnossa, se pystyy hyödyntämään edulliset maksuehdot eli maksamaan velkansa pois käyttämällä käteisalennukset. Maksujen viivästyttäminen yli normaalin maksuajan on kallis rahoituskeino, koska näin hankitun rahoituksen korko on varsin korkea. Tämän vuoksi normaalia pidempi ostovelkojen kiertoaika kertoo usein huonosta maksuvalmiudesta. (Kallunki, Kytönen & Martikainen 1998, 87; Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 65)

3.5.3 Vakavaraisuus

Vakavaraisuus tarkoittaa oman ja vieraan pääoman suhdetta. Vakavaraisuus kuvaa yrityksen kykyä selviytyä pitkän aikavälin rahoituksesta. Vakavaraisella yrityksellä on myös mahdolli-

suus saada lisää lainaa tarpeen vaatiessa. Vakavaraisuudesta käytetään myös nimeä rahoitusrakenne. Vakavaraisella yrityksellä vieras pääoma suhteutettuna koko pääomaan ei ole liian suuri, ja yritys pystyy maksamaan vieraasta pääomasta maksetut korot. Heikko vakavaraisuus on pääteltävissä suuresta vieraan pääoman määrästä ja suurista korkomaksuista. (Kallunki, Kytönen & Martikainen 1998, 79; Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 212).

Vakavaraisuuden tunnuslukujen voidaan katsoa olevan rahoitusriskin mittareita. Hyvä vakavaraisuus kertoo pienestä rahoitusriskistä, huono vastaavasti suuresta rahoitusriskistä. Jos pääoman rakenne on velkapainotteinen, on rahoitusriski suuri. Rahoitusriskin mittaamisesta on kysymys siitä, millä todennäköisyydellä yritys kykenee hoitamaan juoksevat velvoitteensa. Riskin arvioinnin vaikeus liittyy siihen, että yrityksen tulevat kassavirrat on vaikea ennustaa. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 212).

Vakavaraisuuteen liittyy yleensä sellainen taloudellinen asema, joka mahdollistaa juoksevan toiminnan häiriöttömyyden. Velkaantumismahdollisuus liittyy yrityksen kykyyn hoitaa velvoitteensa sekä siihen, että yritys saa luotonantajien vakuuttuneeksi takaisinmaksukyvyystään. Tilinpäätöksissä ei yleensä anneta tietoa yrityksen velkaantumismahdollisuudesta. Välillisiä päätöksiä voidaan kuitenkin tehdä taseen ja liitetietojen avulla sekä laskemalla vakavaraisuutta kuvaavia tunnuslukuja. (Leppiniemi & Leppiniemi 2000, 212–213).

Seuraavat tunnusluvut kuvaavat yrityksen vakavaraisuutta:

$$\text{Omavaraisuusaste-\%} = \frac{\text{Oikaistu oma pääoma} * 100}{\text{Oikaistun taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}}$$

”Omavaraisuusaste mittaa yrityksen vakavaraisuutta, yrityksen tappionsietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksistaan pitkällä aikavälillä.” Tunnusluku lasketaan suhteuttamalla oma pääoman taseen loppusummaan. Omavaraisuusasteen laskennassa vähennettävät ennakot ovat lyhyt- ja pitkäaikaisia saatuja ennakoita, jotka liittyvät keskeneräiseen työhön tai projektiin. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 61; Niskanen & Niskanen, 131).

Tunnusluku kuvaa yrityksen omistajien omien varojen suhdetta yrityksen kokonaisrahoituksessa. Mitä enemmän omistajat ovat sijoittaneet yritykseen omaa pääomaa, sitä paremmat ovat yrityksen mahdollisuudet selvitä vieraan pääoman takaisinmaksuista. Näin ollen vakava-

raiselle yrityksellä on tämän takia korkea omavaraisuusaste. (Kallunki, Kytönen & Martikainen 1998, 80).

Poistotapa ja inflaatio voivat vaikuttaa siihen, että pysyvien vastaavien arvot poikkeavat selvästi tarkasteluajankohdan tasearvoista. Jos käyvät arvot ylittävät merkittävästi tasearvot, voidaan omavaraisuusastetta laskettaessa kirjanpitoarvon ylittävä osuus lisätä taseen omaan pääomaan. Pysyvät vastaavat voivat olla myös yliarvostettuja, jolloin omia varoja joudutaan korjaamaan tasearvoja pienemmiksi omavaraisuusastetta laskettaessa. Mahdolliset pysyvien vastaavien arvonkorotukset vaikuttavat vuosien väliseen vertailuun. Myös pääomalainan käsittelyllä on oma vaikutuksensa omavaraisuusasteen vertailuun. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 61).

Yritystutkimusneuvottelukunta (2005, 62) on antanut omavaraisuusasteelle seuraavanlaiset ohjearvot:

yli 40 % hyvä
20 -40 % tyydyttävä
alle 20 % heikko

Suhteellinen velkaantuneisuus-% = $\frac{\text{Oikaistun taseen velat} - \text{saadut ennakot}}{\text{Liikevaihto (12 kk)}} * 100$

Suhteellinen velkaantuneisuus on tunnusluku, jossa yrityksen velat suhteutetaan liikevaihtoon. Korkea velkaantuneisuus edellyttää yritykseltä hyvää liike tulosta vieraan pääoman velvoitteista selviämiseksi. Tunnuslukua voidaan verrata hyvin saman toimialan yrityksen kesken. Eri toimialoja edustavat, kustannus- ja taserakenteeltaan erilaiset yritykset, tarvitsevat eri suhteessa lainarahoitusta, toiset yritykset tarvitsevat suuria investointeja liikevaihdon kerryttämiseen, kun taas toiset yritykset pystyvät kerryttämään liikevaihtoa pienillä investoinneilla. Velkaantuneisuuden tunnusluku voidaan melko luotettavasti laskea oikaisemattomasta tilinpäätöksestä. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 62; Niskanen & Niskanen 2003, 132).

Tunnusluvulle ei ole yhteisiä arviointiperusteita. Arviointi riippuu yrityksen kyvystä tuottaa tulosta. ”Yrityksen vakavaraisuutta voidaan tunnusluvun perusteella arvioida esimerkiksi katsomalla, kuinka suuren liikkumavaran yrityksen käyttökate tarjoaa velkojen hoidon lisäksi, esimerkiksi investointeihin.” Jos liikevaihtoon suhteutetaan vuosittaiset velanhoitomaksut,

vertaamalla näin saatua tunnuslukua käyttökateprosenttiin saadaan käsitys yrityksen rahoituk-
sellisesta liikkumavarasta. Mitä lähempänä suhteellinen velkaantuneisuus -tunnusluku on
käyttökateprosenttia, sitä vähäisempi liikkumavara yrityksellä rahankäytössään on. Suhteellis-
ta velkaantuneisuutta laskettaessa, veloista vähennetään saadut ennakkomaksut. (Leppiniemi
& Leppiniemi 2000, 222).

Vaikka tunnusluku on toimialasidonnainen, Yritystutkimusneuvottelukunta (2005, 62) on
antanut ohjeavot tuotannollisiin yrityksiin:

alle 40 % hyvä

40 – 80 % tyydyttävä

yli 80 % heikko

4 TOLAROCK OY:N TILINPÄÄTÖKSEN ANALYSOINTI

Tolarock Oy on maanalaiseen kaivostoimintaan erikoistunut yritys. Yrityksen toimenkuvaan kuuluu maanalaisten tunneleiden louhinta ja tukeminen. Yrityksen asiakkaita ovat suuret ja monikansalliset, kaivosalan yritykset. Toimialue käsittää koko Suomen. Tällä hetkellä yritys toimii lähinnä Pohjois- ja Itä-Suomessa. Henkilöstöä yrityksellä on noin 30. Yritys on perustettu vuonna 2000. Omistajia on kaksi, Markku Tolonen ja Ari Laine. Omistusosuudet jakaantuvat tasan. Perustamisesta lähtien yrityksen liikevaihto ja tulos ovat kasvaneet joka vuosi. Henkilöstön määrä on myös noussut joka vuosi.

Tilinpäätösanalyysi toteutettiin laskemalla kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden tunnuslukuja kolmelta toimintavuodelta. Yrityksen oman taloudellisen kehityksen lisäksi kehitystä verrataan toimialan yleiseen kehitykseen. Tolarockin tilinpäätöksiä ei ole ennen analysoitu tilinpäätösanalyysin muodossa, joten yrityksellä ei ole varsinaisia omia tavoitearvoja tunnusluville. Finnvera julkaisee eri toimialojen taloudellista tilannetta kuvaavia tunnuslukuja vuosikohtaisesti. Yrityksen toimialasta, kaivos- ja metallimalmien louhinnasta, ei ole saatavilla vertailutietoja, koska toimialasta on niin vähän havaintoja, ettei tietoja voi luovuttaa. Finnveran toimintaa säätelee pankkiseläisyyteen verrattava luottamuksellisuus, joten hyvin pienten toimialojen tietoja ei voida luovuttaa. Näin varmistetaan se, ettei yksittäisen yrityksen tietoja saa johdettua suoraan tilastoista. Parhaiten analysoitavan yrityksen toimialaa olisi vastannut metallimalmien louhintaa harjoittavien yrityksen tilinpäätöksistä lasketut tunnusluvut. Koska tietoja ei ole saatavilla, verrataan yrityksen toimintaa toiseksi parhaaseen vaihtoehtoon, ”muu mineraalien kaivu” - nimiseen toimialaan. Toimialat eronnevat toisistaan siten, että ”muu mineraalien kaivu”- toimiala jatkojalostaa malmeja, kun taas ”metallimalmeja” louhivat yritykset vain louhivat malmeja.

Tunnusluvut on valittu siten, että niille kaikille löytyy toimialaa vastaava vertailutieto Finnveran toimialavertailutiedoista. Jätin pois henkilöstön määrällä mitatun yrityskoon ja henkilöä kohti jakautuneen liikevaihdon. En laskenut myöskään vaihto-omaisuuden kiertoajan tunnuslukua, enkä verrannut liikevaihtoa tai liikevaihdon muutosta toimialaan nähden. Tämä siksi, että toimialavertailussa olevien yritysten liikevaihto muodostunee hieman eri tavalla kuin Tolarockin. Laskin kuitenkin yrityksen oman liikevaihdon kehityksen. Jätin tunnusluku-

jen laskennasta pois vaihto-omaisuuden kiertoaika tunnusluvun, koska vaihto-omaisuus ei ole merkittävässä osassa yrityksen tilinpäätöksessä.

Finnvera on oikaissut virallisia tilinpäätöksiä Yritystutkimusneuvottelukunnan suositusten mukaisesti. Myös tässä opinnäytteessä Tolarock Oy:n tunnusluvut on laskettu Yritystutkimusneuvottelukunnan suositusten mukaisesti. Koko pääoman tuottoprosentin ja sijoitetun pääoman tuottoprosentin jakajassa on käytetty taseen avaavien summien ja päättävien summien keskiarvoa. Kaikki muut arvot, joita tunnuslukujen laskennassa tarvittiin, on laskettu suoraan päättävän taseen arvoista.

Tilinpäätösanalyysin tarkoituksena oli selvittää tunnuslukujen avulla yrityksen taloudellinen tilanne selkeästi ymmärrettyssä muodossa sekä niin, ettei yrittäjä tarvitse muuta lähdettä kuin tämän opinnäytetyön ymmärtääkseen tilinpäätösanalyysin tulokset. Empiiriseen osaan on tuotu myös paljon teoriaa, koska tämän työn luonne sitä vaatii. Mutta myös siksi, ettei yrittäjän tarvitse välttämättä lukea teoriaosaa erikseen, vaan hän saa kokonaiskuvan pelkän empiriaosan perusteella. Myös empiriseen osaan on merkitty teorian tiedon lähteet. Teoriaosan lisäksi tunnuslukujen selityksistä löytyy tekijän omaa tuotosta, jota ei mainituista lähteistä löydy.

Tilinpäätösanalyysi suoritettiin Excel-taulukkoa hyödyntäen. Oikaistut tilinpäätökset syötettiin oikaistun tuloslaskelman ja oikaistun taseen kaavaan Exceliin. Samaan taulukkoon on syötetty tunnuslukujen laskentakaavat. Yrittäjä voi käyttää samaa taulukkoa hyväkseen tulevinakin vuosina. Hyödynnettävyys tulevinakin vuosina oli yksi tämän työn tavoite.

4.1 Tilinpäätöksen oikaisu

Tilinpäätökseen oikaisuun tarvittavat tiedot löytyivät yrityksen tasekirjoista. Oikaistavia tilinpäätöseriä ei ollut paljon. Ainoan oikaisun tarpeen aiheuttivat vuoden 2004 tuloverot.

Vuonna 2004 omaisuuden myyntitappio oli kirjattu satunnaisiin kuluihin. Käyttöomaisuuden myyntivoitto, 13 800 euroa, on kirjattu liiketoiminnan muihin tuottoihin vuonna 2005. Vuonna 2006 liiketoiminnan muihin kuluihin on kirjattu 10 700 euron arvosta käyttöomaisuuden luovutustappioita. Jos myyntivoitot ja – tappiot hankaloittavat vuosien välistä vertai-

lua, ja ovat summaltaan merkittäviä, erät täytyy siirtää satunnaisiin tuottoihin ja kuluihin. Koska kyseiset summat eivät ole olennaisia liikevaihtoon nähden, eivät ne aiheuta oikaisun tarvetta satunnaisiin eriin. Vuonna 2004 liiketoiminnan muihin kuluihin on kirjattu liiketoiminnasta aiheutuneita vähennyskelvottomia veronkorotuksia 221,51 euron arvosta. Erä ei kuulu varsinaisen liiketoimintaan, mutta summa ei ole olennainen, joten sekään ei aiheuta oikaisun tarvetta. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 14–15, 17, 22).

Palkkakirjaukset eivät aiheuta minään vuonna oikaisua, koska omistajille maksetaan työntekijöiden tavoin palkkaa. Myös poistot on tehty sallittujen enimmäispoistojen mukaisesti eikä niissäkään ole oikaistavaa. Lyhyt ja pitkäaikaiset velat rahoituslaitoksilta ovat korollista velkaa. Muu lyhytaikainen velka, ostovelat, ennakonpidätysvelka, sosiaaliturvamaksuvelka, alvelka ja siirtovelat, on korotonta. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 16, 18, 39–39).

Yrityksen tuloverot koostuvat enakkoveroista, veronpalautuksista tai jäännösveroista, laskennallisista veroista ja laskennallisten verojen palautuksista. Enakkoverot ovat aina tilikauden tuloksesta aiheutuneita veroja. Veronpalautukset ja jäännösverot ovat aiheutuneet aikaisempien tilikausien aikana, joten nämä erät on siirrettävä tilikauden veroja rasittamasta satunnaisiin eriin.

Laskennallisten verojen kohdalla ajatellaan, että tilikauden tuloverot koostuvat kahdesta osasta, verotettavan tuloon perustuvista tilikauden veroista ja laskennallisista veroista. Suomessa tuloverojen merkitseminen tuloslaskelmaan on perustunut pitkälti verotukseen eikä kirjanpidon tuloksen näkökulmaan. Kirjanpitolautakunnan vahvistama IAS-käytäntö perustuu kirjanpidon itsenäisyyteen, tuloverot esitetään kirjanpidon osoittaman tuloksen eikä verotettavan tulon mukaan. Oletus verotuksen ja tuloksen laskennan erillisyydessä on oletuksena IAS 12- kirjanpitoasetuksessa. Laskennallisista veroista on kysymys silloin, kun verotuksen ja kirjanpidon tuloslaskennan välillä on väliaikaisia eroja, jotka syntyvät yhdellä tilikaudella ja kumoutuvat jollakin myöhemmällä tilikaudella. Luonteeltaan pysyvät erot verotuksen ja kirjanpidon laskentajärjestelmien välillä eivät sen sijaan synnytä laskennallisia verosaamisia tai velkoja. (Räty P, 20.3.2002).

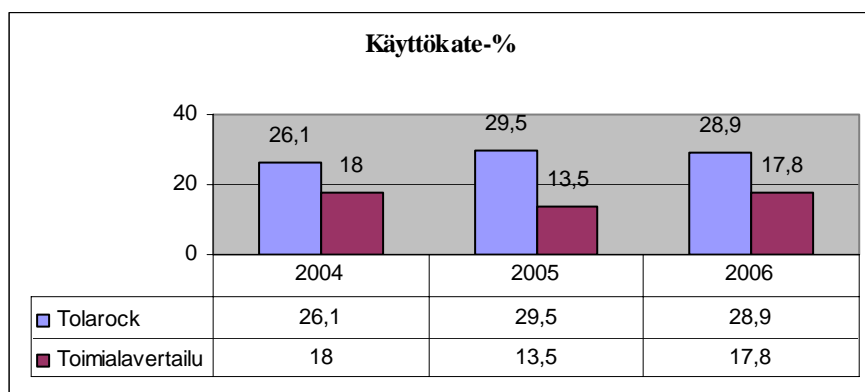
Tolarock Oy:n kirjanpidossa käytetään laskennallisia veroja. Laskennalliset verot kuuluvat siis tilikaudelle, eivätkä aiheuta oikaisun tarvetta. Veronpalautusten ja jäännösverojen tavoin vastaavasti laskennallisten verojen palautus ei ole aiheutunut tarkasteltavasta tilikaudesta, joten

erä on oikaistava satunnaisiin eriin. Vuonna 2004 jäännösveroja on 24 144 €:n arvosta, joten ne siirretään tilikauden satunnaisiin kuluihin. Samana vuonna yritys sai laskennallisten verojen palautusta 24 500 €:n arvosta. Tämä summa siirtyy tuloveroista satunnaisiin tuottoihin. Oikaisulla ei ole tuloksen kannalta suurta merkitystä, kannattavuuden tunnusluvuissa jotkut tunnuslukujen arvot saavat 0,1 prosenttiyksikköä suuremman arvon, koska summat lähes kumoavat toisensa.

4.2 Kannattavuuden tunnusluvut

$$\text{Käyttökate-\%} = \frac{\text{Käyttökate} * 100}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}}$$

Taulukko 1. Käyttökateprosentin kehitys

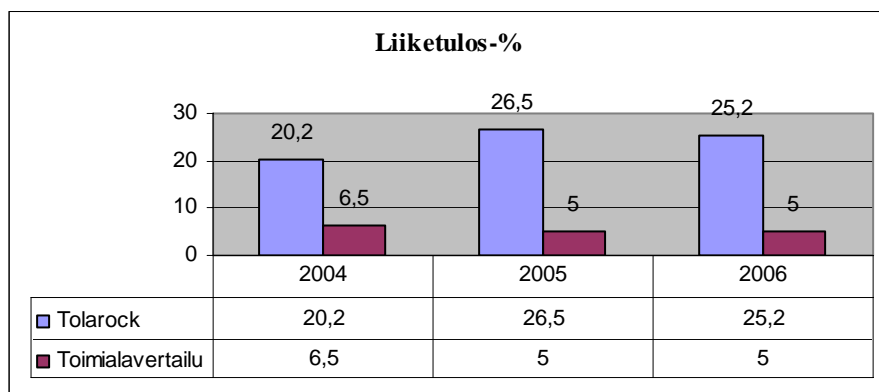
Käyttökateprosentti mittaa sitä tuottoa, joka yritykselle jää liiketoiminnan tuotoista ennen poistoja ja rahoituseriä. Hyvän käyttökateprosentin raja teollisuudessa on 10–25 %:a. Verrattuna tähän yritystutkimusneuvottelukunnan antamaan suositukseen, Tolarock Oy:n käyttökateprosentti on hyvä. Toimialaan verrattuna Tolarockin käyttökate on 10–15 prosenttiyksikköä suurempi. Yrityksen käyttökateprosentin vaihteluväli on ollut 4 prosenttiyksikköä 3 vuoden aikana, joten tunnusluvun arvossa ei ole tapahtunut suuria muutoksia. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 55–56).

Käyttökateprosentti ilmaisee, kuinka paljon yritykselle jää jokaisesta saadusta eurosta. Vuonna 2006 Tolarock Oy:n käyttökateprosentti oli 29 %, joten yritykselle jäi katetta 29 senttiä jokaisesta ansaitusta eurosta. Luvusta on vähennetty säännölliseen liiketoimintaan kuuluvat

menot, mutta ei poistoja, rahoituskuluja eikä veroja. Käyttökateprosentti ei huomioi yrityksen pitkävaikutteisia menoja, vaikka ne kuitenkin osallistuvat yrityksen tulojen tuottamiseen. (Leppiniemi & Leppiniemi 2002, 180–181; Laitinen 1992, 222–223).

$$\text{Liiketulos-\%} = \frac{\text{Liiketulos} * 100}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}}$$

Taulukko 2. Liiketulosprosentin kehitys

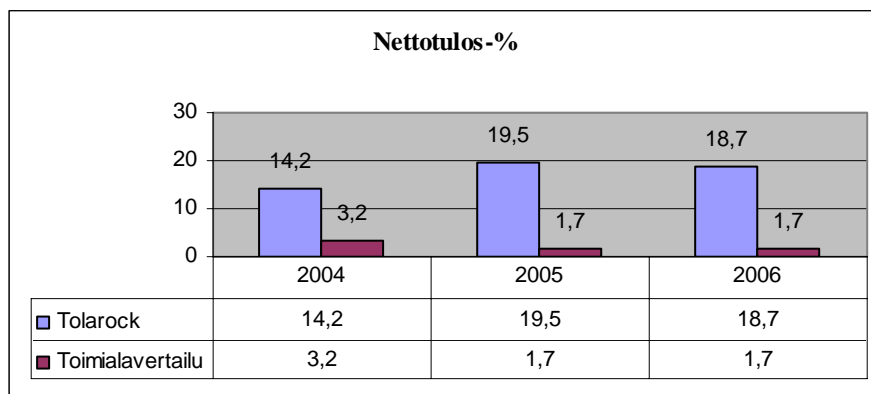

Liiketulosprosentti kertoo, kuinka paljon varsinaisen liiketoiminnan tuotoista on jäljellä ennen rahoituseriä ja veroja. Liiketulosprosentti ilmoittaa, kuinka paljon yritykselle itselleen jää liiketoiminnan tuotoista, kun niistä on vähennetty liiketoiminnan kulujen lisäksi poistot. Yritystutkimusneuvottelukunta on antanut ohjearvoksi, että yli 10 %:n liiketulosprosenttia voidaan pitää hyvänä. Tolarock Oy:n liiketulosprosentti on noussut 20 %:sta 25 %:iin kolmen vuoden aikana. Toimialan liiketulosprosentti on jopa 20 prosenttiyksikköä pienempi kuin Tolarockin. Tolarockin liiketulosprosentti on huomattavasti parempi kuin alalla keskimäärin. Esimerkiksi vuonna 2006, yritykselle itselleen jäi 25 senttiä jokaista hankittua euroa kohden ennen rahoituseriä ja veroja. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 56; Leppiniemi & Leppiniemi 2002, 180–181).

Käyttökateprosentin ja liiketulosprosentin muutokset kertovat joko muuttuneesta kannattavuudesta, yrityksen toimintatapojen muutoksesta tai toiminnan painopisteen muutoksesta. Kun tunnuslukuja käytetään eri yritysten väliseen vertailuun, tunnuslukujen erot voivat johtua paitsi kannattavuuseroista myös yrityksen rakenteiden eroista, kuten toiminnan pääomatai työvaltaisuudesta. (Leppiniemi & Leppiniemi 2005, 181-182).

$$\text{Nettotulos-\%} = \frac{\text{Nettotulos} * 100}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}}$$

Taulukko 3. Nettotulosprosentin kehitys

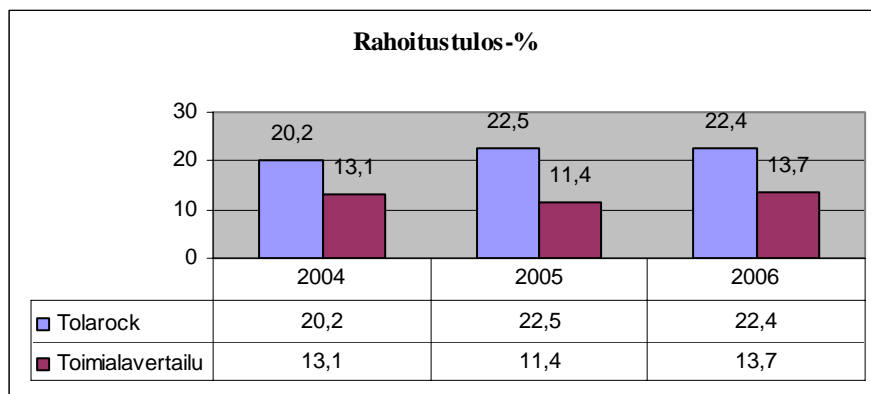

Nettotulos kertoo toiminnan tuloksen, kun liikutulokseen lisätään tuloslaskelman rahoitus-tuotot ja vähennetään rahoituskulut ja verot. Nettotulos mittaa liiketoiminnan katetta, kun kaikki liiketoiminnan säännölliset tuotot ja kulut otetaan huomioon. Nettotuloksen tavoite-arvo riippuu yrityksen omasta tavoitteesta, esimerkiksi voitonjakotavoitteesta. Nettotulok-sen on kuitenkin aina oltava positiivinen, jotta toimintaa voidaan pitää kannattavana. Tola-rockin nettotulos on selvästi suurempi kuin toimialan vastaavat luvut. Tolarockin nettotulos-prosentti on noussut noin 14 %:sta 20 %:n tienoille, ja on näin ollen yli 15 prosenttiyksikköä parempi kuin toimialalla yleensä. Hyvä nettotulosprosentti jättää omistajille paremmat osin-gonjakomahdollisuudet. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2002, 57; Kallunki, Kytönen & Mar-tikainen 1992, 78; Salmi 2006, 151).

Vertailtaessa yrityksen nettotulosta on otettava huomioon, että liikevaihdoltaan yhtä suurten yritysten nettotulosprosentilla mitatut kannattavuudet voivat olla yhtä suuria, vaikka yritysten toiminta sitoisi eri määrän omaa ja vierasta pääomaa. (Kallunki, Kytönen & Martikainen 1992, 78).

$$\text{Rahoitustulos-\%} = \frac{\text{Rahoitustulos} * 100}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}}$$

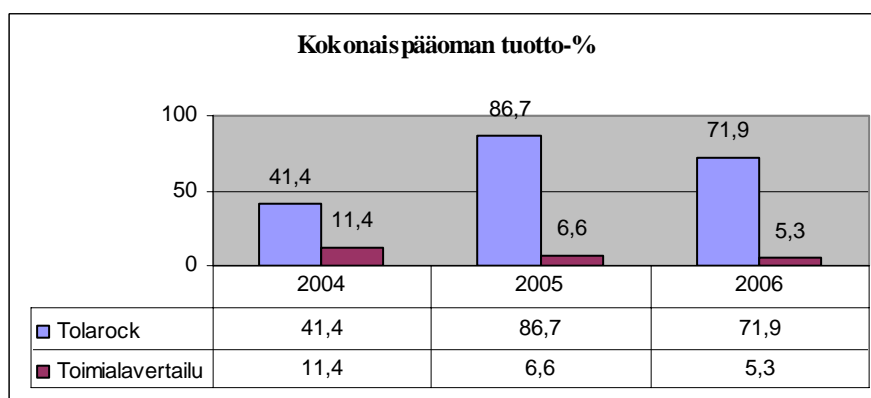
Taulukko 4. Rahoitustulosprosentin kehitys

Rahoitustulos saadaan, kun nettotulokseen lisätään ennen liikutulosta vähennetyt poistot ja arvonalentumiset. Rahoitustuloksen on riitettävä lainan lyhennyksiin, investointien omaraahoitusosuuksiin, käyttöpääoman lisäykseen ja voitonjakoon omalle pääomalle, joten luvun on ylitettävä aina nollassa. Yritystutkimusneuvottelukunta ei anna suositusarvoja rahoitusprosentille. Tolarockin rahoitustuotto-% on vähän päälle 20 %:a. Toimialan vertailuluvut jäävät myös rahoitustulosprosentin kohdalla pienemmäksi kuin Tolarock Oy:n. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 57).

Kokonaispääoman- $\frac{\text{Nettotulos} + \text{rahoituskulut} + \text{verot} \cdot 100}{\text{tuotto-\%}} =$ Oikaistun taseen loppusumma keskimäärin tilikaudella = kokonaispääoma

Taulukko 5. Kokonaispääoman tuotto-%

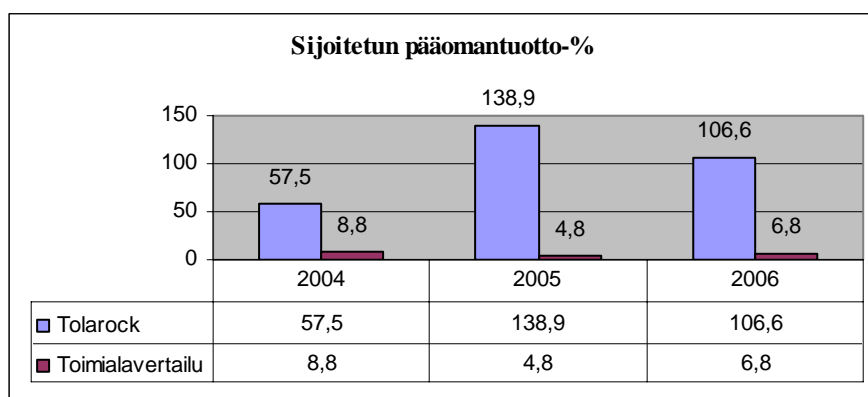
Kokonaispääoman tuotto-% vertaa tulosta ennen rahoituskuluja ja veroja koko siihen pääomaan, joka on sitoutunut liiketoimintaan. Tunnusluvun jakajassa käytetään tilikauden

avaavan taseen ja päättävän taseen loppusumman keskiarvoa. Näin siksi, että tilikausien avaavien ja päättävien taseiden arvot poikkeavat huomattavasti toisistaan. Keskiarvo antaa oikeamman tuloksen, kun jakajana käytetään keskiarvoa eikä vain päättäneen taseen arvoa. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 58).

Tunnusluku mittaa sitä, pystyykö yritys tuottamaan tulosta kaikelle toimintaan sitoutuneelle pääomalle, eli se ilmoittaa koko pääomalle saatavan koron suuruuden. Vieraanpääomansijoittaja eli lainanantaja saa korvauksen maksettavien rahoituskulujen muodossa. Omistajille kuuluu liiketoiminnan kulujen ja rahoituskulujen jälkeen jäävä nettotulos. Jos kokonaispääomantuotto-% saa arvokseen yli 10 %:a, voidaan sitä yritystutkimusneuvottelukunnan suositusten mukaan pitää hyvänä. Tolarock Oy:n kokonaispääomantuotto-% on vuosina 2005 ja 2006 seitsenkertainen siihen lukuun nähden, mitä voitaisiin pitää hyvänä. Kehitystä on tapahtunut vuoden 2004 ja 2005 välillä yli 100 %:a. Verrattuna toimialan lukuihin, toimialan koko pääomantuotto on selvästi pienempi kuin Tolarockilla. Vuonna 2006 Tolarock on pystynyt liiketoiminnallaan tuottamaan omalle ja vieraalle pääomalle 72 %:n suuruisen koron. Näin ollen yrityksen kokonaispääoman tuotto-%:a voidaan pitää erinomaisena. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 58; Salmi 2006, 159).

$$\text{Sijoitetun pääoman- tuotto-\%} = \frac{\text{Nettotulos} + \text{rahoituskulut} + \text{verot} * 100}{\text{Sijoitettu pääoma keskimäärin tilikaudella}}$$

Taulukko 6. Sijoitetun pääoman tuotto-%:n kehitys

Sijoitetun pääoman tuotto-% eroaa koko pääomantuotto-%:sta siten, että jakajana on koko pääoman sijaan omistajien ja velkojien yritykseen sijoittama pääoma. Kokonaispääoman tuotto-%:n tavoin sijoitetun pääoman tuotto-%:n laskennassa käytetään tun-

nusluvun jakajassa saatua keskiarvoa. Tolarockin sijoitettu pääoma muodostuu omasta pääomasta ja pitkäaikaisesta ja lyhytaikaisesta rahoituslainasta. Käytännössä Tolarockin tilinpäätöksestä lasketut kokonaispääoman tuotto ja sijoitetun pääoman tuotto eroavat toisistaan siten, että ensimmäisen jakajana on koko pääoma, ja jälkimmäisen jakajasta on kokopääomasta jätetty pois lyhytaikainen vieras pääoma, vuoden sisällä maksettavaa rahoituslainaa lukuun ottamatta. (Salmi 2006, 161; Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 59).

Sijoitetun pääoman tuottoprosentti kertoo tuoton, joka on saatu yritykseen sijoitetulle, korkoa tai muuta tuottoa vaativalle pääomalle. Yritystutkimuslautakunta ei ole vahvistanut sijoitetun pääoman tuottoprosentille ohjearvoja. Ilari Salmi antaa teoksessaan ”Mitä tilinpäätös kertoo” sijoitetun pääoman tuottoprosentille arvon hyvä, kun se on yli 15 %:a. Toimialan yleiset tunnusluvut ovat alle 10 %:a, jopa alle 5 %, joten Tolarock Oy:n sijoitetun pääoman tuottoprosentit ovat huikat. Tunnusluku on noussut 60 %:sta 140 %:iin. Vuonna 2006 tunnusluvun arvo on 107 %:a, jolloin yritys on onnistunut toiminnallaan tuottamaan omalle ja korolliselle vieraalle pääomalle 107 %:n koron. (Salmi 2006, 161–162; Yritystutkimusneuvottelukunta 2005,59).

4.3 Maksuvalmiuden tunnusluvut

$$\text{Current ratio} = \frac{\text{Vaihto-omaisuus} + \text{rahoitusomaisuus} * 100}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$$

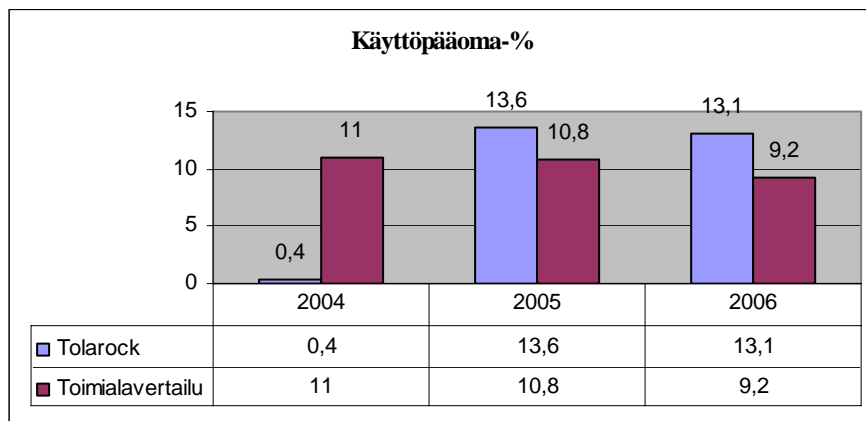
Taulukko 7. Current ration kehitys

Current ratio mittaa yrityksen kykyä selviytyä lyhytaikaisista veloistaan pelkästään vaihto- ja rahoitusomaisuutensa avulla. Tunnusluvun laskemisessa ajatellaan, että yritys voisi realisoida vaihto-omaisuutensa rahoitusomaisuuden lisäksi selviytyäkseen lyhytaikaisista suorituksistaan. Yritystutkimuslautakunta on ohjearvoissaan todennut, että kun Current ration arvo on yli 2, on tunnusluvun arvo hyvä. Toimialan vertailutiedot current ration kohdalla ovat heikkoja yritystutkimuslautakunnan asettamien arvojen mukaan. Tolarockin current ration arvot ovat hyviä. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 67).

$$\text{Käyttöpääoma-\%} = \frac{\text{Käyttöpääoma} * 100}{\text{Liikevaihto (12 kk)}}$$

Taulukko 8. Käyttöpääomaprocentin kehitys

Käyttöpääoma kertoo yrityksen liiketoimintaan sitoutuneen rahoituksen määrän, eli sen kuinka paljon liiketoiminnan käynnissä pitäminen sitoo rahaa yrityksen kassasta. Käyttöpääoma muodostuu vaihto-omaisuudesta ja saamisista vähennettynä ostovelolla. Käyttöpääoma ei sisällä rahoitusvaroja eli rahoja pankkitilillä, koska niitä ei katsota liiketoimintaan sitoutuneeksi pääomaksi. Käyttöpääoman tarve rahoitetaan omalla ja korollisella vieraalla pääomalla. Jos yritys on velkaantunut, täytyy käyttökatteenkin olla korkea. ”Mitä vähemmän käyttö-pääomaa tarvitaan, sitä pienemmät ovat pääoman kustannukset ja sitä paremmat pääoman tuotto ja maksuvalmius.” (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 134).

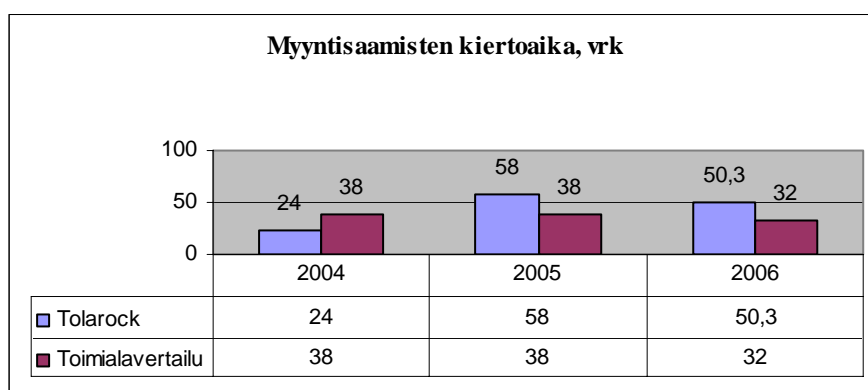
Tolarock Oy:n käyttöpääomaprocentti saadaan, kun vaihto-omaisuuteen lisätään myyntisaamiset ja vähennetään ostovelat. Saatua summaa verrataan liikevaihtoon. Toiminnan vaatiman käyttöpääoman suhde riippuu yrityksen toimialasta. Käyttöpääoman suuruus kasvaa yleensä

liiketoiminnan kasvaessa. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 63; Salmi & Rekola-Nieminen 2004,135).

Tarkemmin käyttöpääomaa voidaan analysoida laskemalla käyttöpääoman eri osatekijöiden kiertoaikoja kuten myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertoaikoja. Käyttöpääomaa ja sen osatekijöitä tarkasteltaessa on muistettava, että ne kuvaavat tarkasteltavan tilinpäätöshetken tilannetta ja saattavat poiketa huomattavastikin vuoden keskimääräisistä luvuista. (Yritystutkimusneuvottelulautakunta 2005, 63, 65).

$$\text{Myyntisaamisten kiertoaika, pv} = \frac{365 * (\text{Myyntisaamiset} + \text{sisäiset myyntisaamiset})}{\text{Liikevaihto (12 kk)}}$$

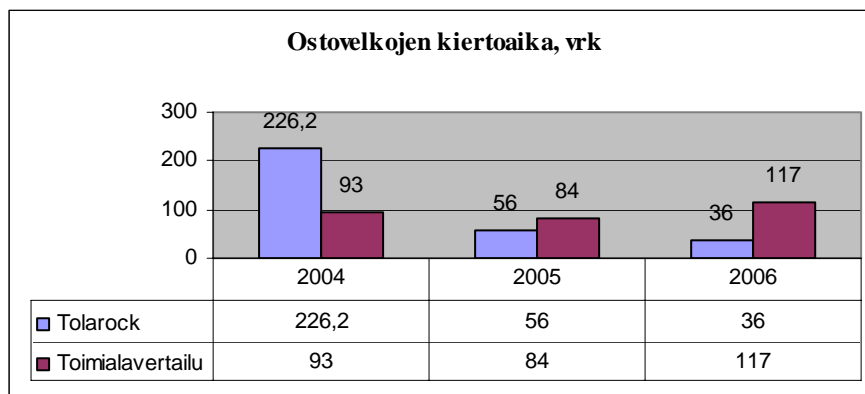
Taulukko 9. Myyntisaamisten kiertoaajan kehitys vuorokausissa

Myyntisaamisten kiertoaika kertoo sen, kuinka kauan rahat ovat saamisina ennen kuin niistä saadaan suoritus kassaan. Myyntisaamiset sitovat pääomaa, joten on parempi, mitä aikaisemmin niistä suoritus saadaan. Vuonna 2006 Tolarock Oy antoi asiakkailleen keskimäärin 50 päivää maksuaikaa. Tolarockin asiakkaat ovat saaneet puolet enemmän maksuaikaa vuonna 2006 kuin vuonna 2004. Myyntisaamisten kiertoaajan muutos voi johtua markkinatilanteen tai maksuehtojen muutoksesta. Vuosina 2005 ja 2006 Tolarock antoi asiakkailleen maksuaikaa hieman enemmän kuin yritykset toimialalla yleensä. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 64; Salmi 2006, 189).

$$\text{Ostovelkojen kiertoaika, pv} = \frac{365 * (\text{Ostovelat} + \text{sisäiset ostovelat})}{\text{Ostot} + \text{ulkopuoliset palvelut (12 kk)}}$$

Taulukko10. Ostovelkojen kiertoaajan kehitys vuorokausissa

Ostovelkojen kiertoaika kertoo sen, kuinka paljon yritys saa maksuaikaa ostovelkojensa maksuun. Tunnusluku kertoo keskimääräisen ostolaskun maksuajan vuorokausissa. Ostovelkojen kiertoaikaan vaikuttavat toimialan maksuaikakäytäntö, yrityksen rahoitustilanne ja yrityksen oma maksupolitiikka. Tolarockin ostovelkojen maksuaika on koko ajan vähentynyt. Vuonna 2004 yritys on saanut selvästi enemmän maksuaikaa kuin toimialalla yritykset yleensä. Muina vuosina Tolarock on maksanut ostovelkansa nopeammin kuin yritykset toimialalla yleensä. Vuosina 2005 ja 2006 Tolarock antoi asiakkailleen enemmän maksuaikaa kuin itse sai. (Salmi 2006, 190).

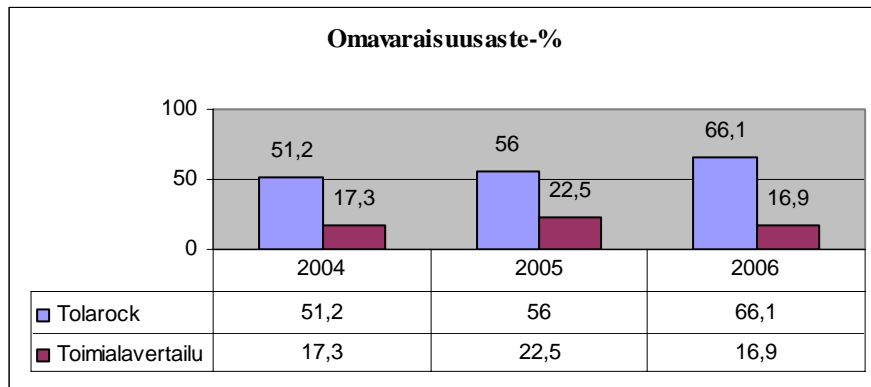
Myyntisaamisten ja ostovelkojen arvoihin vaikuttaa merkittävästi se, kuinka suuri osa yrityksen ostoista tapahtuu käteiskauppana. Jos ostovelat sisältävät investoinneista aiheutuneita kuluja, vääristää se ostovelkojen kiertoaikaa, koska ostovelkoja verrataan tilikauden aikaisiin ostoihin eikä investointeihin (koneet, kalusto). Myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertoaajan luotettavuuteen vaikuttaa yrityksen tilinpäätöshetken tyypillisyyden, erien merkittävyys yrityksen toiminnan kannalta, myynti velaksi ja luotolla osto. (Laitinen 1992, 240).

Vuonna 2004 Tolarock Oy:n ostovelkojen maksuaika oli jopa 226 päivää. Ostovelkojen pitkä maksuaika voi kertoa huonosta maksuvalmiudesta. Tolarockin kohdalla maksuvalmius ei kuitenkaan ole huono, koska pankkitilin arvo on lähes kolminkertainen verrattuna tilinpäätöksessä oleviin ostovelkoihin. Vuoden 2004 tilinpäätöksen vertailutiedoista selviää, että ostovelat ovat kasvaneet yli 60 000,00 € vuodesta 2003. Samoin ostojen kehitys on ollut huomattava samoina vuosina. Suureen lukuun on voinut vaikuttaa tilinpäätöstilanne, toiminnan laajentuminen tai kerralla tehdyt suuremmat materiaalihankinnat. Huonosta maksuvalmiudesta ei kuitenkaan ole kyse. Ostovelat eivät sisällä myöskään investoinneista aiheutuneita kuluja.

4.4 Vakavaraisuuden tunnusluvut:

$$\text{Omavaraisuusaste-\%} = \frac{\text{Oikaistu oma pääoma} * 100}{\text{Oikaistun taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}}$$

Taulukko 11. Omavaraisuusasteen kehitys

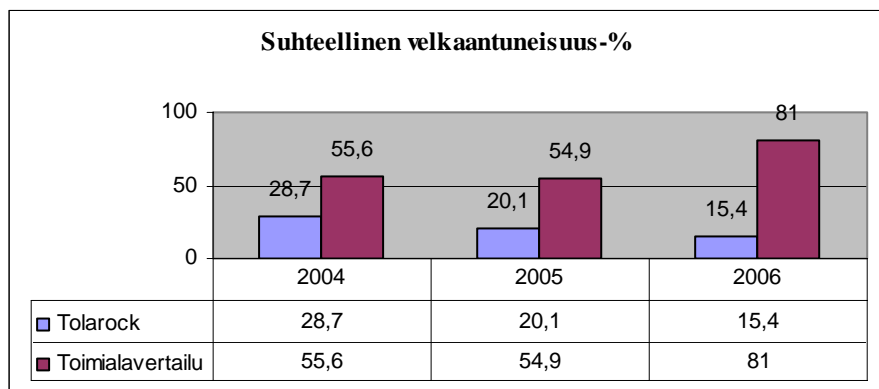
Omavaraisuusaste kertoo sen, kuinka suuri on oman pääoman osuus suhteessa koko pääomaan. Hyvä omavaraisuusaste kertoo vakavaraisuudesta, tappionsietokyvystä sekä kyvystä selviytyä sitoumuksistaan pitkällä aikavälillä. Vakavaraisena pidetään sellaista yritystä, jolla on omaa pääomaa niin paljon, että vieraan pääoman rahoituksesta syntyvät korkomaksut kyetään pitkällä aikavälillä kattamaan. Yritystutkimuslautakunta on vahvistanut omavaraisuusasteprosentin olevan hyvä, kun oman pääomansuhde on vähintään 40 % koko pääomasta. Tolarockin omavaraisuusaste on jopa 3 kertaa suurempi kuin toimialalla yleensä. Yrityksen vakavaraisuus on parempi kuin hyvä. Yrityksen omavaraisuusaste on kasvanut 15 prosenttiyksikköä 3 vuoden aikana. Käytännössä yritys voisi olla täysin velaton, koska kassavarat riittävät maksamaan sekä lyhyt että pitkäaikaisen vieraan pääoman pois. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 61; Niskanen & Niskanen 2003, 130).

Vakavaraisuuden tunnuslukujen arviointi ei ole aina yksinkertaista. Omavaraisuusastetta ei välttämättä kannata päästää kasvamaan liian suureksi, koska velkaantumisella on myös puolensa. Vieraalla pääomalla voi olla pienempi tuottovaatimus kuin omalla pääomalla. Vieraan pääoman käytöllä on kuitenkin aina velkaantumisen myötä kasvava rahoitusriski. (Niskanen & Niskanen 2003, 130).

$$\text{Suhteellinen velkaantuneisuus-\%} = \frac{(\text{Oikaistun taseen velat} - \text{saadut ennakot})}{\text{Liikevaihto (12 kk)}} * 100$$

Liikevaihto (12 kk)

Taulukko 12. Suhteellisen velkaantuneisuuden kehitys

Velkaantuneisuusprosentti suhteuttaa velkojen määrän liiketoiminnan tuottovirtaan eli liikevaihtoon. Korkea velkaantuneisuus edellyttää yritykseltä myös hyvää liike tulosta vieraan pääoman kulujen kattamiseksi. Velkaprosentti on hyvä, kun se saa arvoksi alle 40 %:a Yritystutkimuslautakunnan mukaan. Toimialalla keskimäärin velkaantuneisuusprosentti on yli 50 %:a, joka tarkoittaa että toimialan velkaprosentti on tyydyttävä. Tolarock Oy:n velkaprosentti on pienentynyt 3 vuoden aikana 5 prosenttiyksikköä 20 %:sta 15 %:iin. Esimerkiksi vuonna 2006 pitkäaikaisten rahoituslainojen osuus vieraasta pääomasta oli vain 9 %:a. Loput 91 %:a on lyhytaikaista korotonta velkaa, joka maksetaan vuoden sisällä pois. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 62).

Jos liikevaihtoon suhteutetaan vuosittaiset velanhoitomaksut, vertaamalla näin saatua tunnuslukua käyttökateprosenttiin saadaan käsitys yrityksen rahoituksellisesta liikkumavarasta. Tolarockin käyttökate on vähän alle 30 % ja kassavarat ovat hyvät, joten rahoituksellinen liikkumavarakin on hyvä. (Leppiniemi & Leppiniemi 2002, 222).

4.5 Muita huomioita Tolarock Oy:n tilinpäätöksestä

Tolarock Oy:n liikevaihto on kasvanut koko ajan sen perustamisesta lähtien. Tarkasteluvuosina liikevaihto on noussut huimasti vuosina 2005 ja 2006. Liikevaihto on noussut vuodesta 2004 vuoteen 2005 jopa 273 %, ja vuodesta 2005 vuoteen 2006 80 %. Liikevaihdon noustes-

sa ovat nousseet tietysti myös materiaalihankinnat ja henkilöstökulut. Tarkasteluvuosien tilinpäätöksistä selviää, että henkilöstön lukumäärä on ollut 5 henkilöä vuonna 2004, 12 henkilöä vuonna 2005, ja 22 henkilöä vuonna 2006.

Liiketoiminnan absoluuttinen kannattavuuden mittari on tilikauden tulos. Yrityksen tilikauden tulos on 5,4 kertaistunut vuodesta 2004 vuoteen 2005, ja 1,7 kertaistunut vuodesta 2005 vuoteen 2006. Luonnollisesti tuloksen noustessa, yritys on maksanut koko ajan enemmän veroja. Yritysveroja Tolarock on maksanut 17. eniten kainuulaisista yrityksistä vuonna 2006. Näistä kaikista on helppo todeta liiketoiminnan kasvaneen nopeasti, ja yrityksen liiketoiminnan olevan kannattavaa. (Saarela, A. 2007).

Yritys on investoinut koko ajan lisää tarkastelujakson aikana. Vuodesta 2004 vuoteen 2005, kuten myös vuodesta 2005 vuoteen 2006, kaluston arvo on kaksinkertaistunut. Pankkitilin arvo on myös kasvanut koko ajan. Jo pelkkä taseen tarkastelu, ilman tunnuslukujen laskentaakin osoittaa, että yrityksen maksuvalmius on hyvä.

Yritys on vakavarainen. Yritys ei ole velkaantunut juuri lainkaan. Vuosina 2004–2006 yrityksen rahoituslaina on vaihdellut 31 000–120 000 euron välillä. Lainat on käytetty kone- ja kalustoinvestointeihin. Vuonna 2005 pankkilaina on ollut pienimmillään ja vuonna 2006 suurimmillaan. Vaikka vuonna 2006 lainaa on ollutkin euromääräisesti eniten, on velkaantuneisuusprosentti pienin koko tarkastelujaksolla suuren liikevaihdon ansiosta. Yrityksen pankkitili on moninkertainen verrattuna euromääräiseen rahoituslajaan, joten laina olisi mahdollista maksaa pois milloin vain. Vuoden sisällä maksettavaa lyhytaikaista velkaa on paljon enemmän kuin pitkäaikaista rahoituslainaa. Tolarock Oy:llä on myös mahdollisuus saada lisää lainaa tarvittaessa, joka on yksi vakavaraisen yrityksen tunnusmerkki. Vähäisestä vieraasta pääomasta johtuen myös rahoituskulut ovat pysyneet pieninä. Oman pääoman osuus, eli osakepääoma, edellisten tilikausien voitot ja tilikauden voitto, on koko tarkastelujakson aikana kasvanut suhteessa vieraaseen pääomaan.

”Liite 4.6 on salainen, eikä ole mukana tässä työssä.”

5 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli tehdä tilinpäätösanalyysi Tolarock Oy:stä, laskea kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden tunnuslukuja, ja verrata saatuja tuloksia toimialan vertailutietoihin. Tilinpäätösanalyysin tavoitteena oli selvittää yrityksen taloudellinen tilanne ja sijoittuminen toimialalla.

Tolarock Oy:llä on paremmat taloudelliset toimintaedellytykset kaikilla kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden tunnusluvuilla mitattuna kuin yrityksillä toimialalla yleensä. Vain muutamissa käyttöpääoman kiertoajan tunnusluvuissa muutamana tarkasteluvuonna toimialalla toimivien yritysten tunnuslukujen keskiarvo oli parempi kuin Tolarock Oy:n. Pääsääntöisesti Tolarock Oy:n tunnuslukujen arvot olivat selvästi suuremmat kuin toimialalla yleensä. Tilinpäätösanalyysin vertailuarvoa heikentää hieman se, ettei ”metallimalmien louhintaa” – toimialalta ollut saatavissa vertailutietoja. Yrityksen sisäiseen tarkasteluunhan tämä ei vaikuta, mutta vertailtaessa yritystä toimialaan, on muistettava etteivät vertailutiedot ole aina välttämättä parhaat mahdolliset, ja tulokset saattavat vääristyä.

Tolarockin liikevaihto ja tulos ovat kasvaneet koko ajan yrityksen perustamisesta lähtien. Tolarockin kaikkien tunnuslukujen arvot paranivat vuodesta 2004 vuoteen 2005. Suurimmat kannattavuuden parannukset tapahtuivat pääoman tuottavuudessa. Oman pääoman osuus kolminkertaistui vuodesta 2004 vuoteen 2005. Tolarock Oy:n liikevaihto ja tulos olivat suurimmillaan vuonna 2006. Vuosi 2006 oli yrityksen tähän menneistä toimintavuosista paras, vaikka suurin osa tunnusluvuista oli korkeimmillaan vuonna 2005. Oma pääoma kasvoi 53 % vuoden 2005 ja 2006 välillä. Lukuun ottamatta pääoman tuotto prosentteja, tunnusluvuissa ei ollut suuria eroja tarkasteluvuosien välillä. Vakavaraisuuden tunnusluvuista omavaraisuusaste kasvoi molempina tarkasteluvuosina, samoin suhteellinen velkaantuneisuus pieneni näiden tarkasteluvuosien välillä.

Opinnäytetyön suurin hyöty oli Tolarock Oy:n sisäisen taloudellisen kehityksen tarkastelu. Toki vertailullakin on ollut osansa tulosten analysoinnissa. Silti suurimmaksi puutteeksi tässä opinnäytetyössä jää vertailutulosten vajaavaisuus. Sitä miten päteviä vertailutulokset ovat, en osaa sanoa. Yrityksen toimialan tunteminen olisi varmasti auttanut opinnäytetyön teossa. Vertailutulokset jäivät hataralle pohjalle, kun oikealta toimialalta ei löytynyt vertailutieto-

ja. Lisäksi epäselväksi jäi, miten ”metallimalmien louhinta” – ja ”muu mineraalien kaivu” eroavat toisistaan.

Tilinpäätösanalyysin tunnusluvut valittiin siten, että niille kaikille löytyi vertailutieto Finnverran toimialavertailusta. Tunnuslukujen valitsemiseen olisi voinut käyttää enemmän aikaa. Tolarockia olisi voinut hyödyttää enemmän joidenkin muiden tunnuslukujen laskeminen. Valittujen tunnuslukujen joukossa oli paljon hyviä tunnuslukuja, kuten omavaraisuusaste ja velkaantuneisuusprosentti. Monet kannattavuuden tunnuslukujen laskennat olivat välttämättömiä tulosten aikaansaamiseksi. Ainakin yrityksen investointien tulorahoitusprosentti ja olisi ollut mielenkiintoista laskea. Valituista tunnusluvuista löytyi vaihtelevasti tietoa. Toisista tunnusluvuista löytyi tietoa riittävästi, kun taas toisista tunnusluvuista olisin kaivannut enemmän tietoa.

Käytin paljon aikaa teoriaosan hiomiseen, mutta teorialähteitä minulla on tässä opinnäytteessä vähän. Toisaalta itse olin tyytyväinen saamaani uuden tiedon määrään. Niihin teoksiin, joita käytin opinnäytteessä paljon, perehdyin hyvin. Tilinpäätösanalyysistä löytyi hyvin teoriaa. Aiheen teoriaan tutustuminen oli välttämätöntä, jotta pystyi suoriutumaan opinnäytetyön empiirisestä osiosta. Tilinpäätösanalyysin teoria ei yksinään riittänyt opinnäytetyön aiheeksi, joten teoriaosuutta kasvatettiin tilinpäätösinformaation teoriaan. Alussa oli vaikeuksia yhdistää teoriaosat yhtenäiseksi. Mutta näin jälkeenpäin ajatellen, tilinpäätösinformaation ja tilinpäätösanalyysin teoria olivat ihan hyvä yhdistelmä. Tolarockin kirjanpito hoidetaan tilitoimistossa, eikä yrityksen johto tunne kirjanpitoa ja tilinpäätöstä tarkemmin. Oli varmasti hyvä lähteä liikenteeseen tilinpäätösinformaation teoriasta, jolloin tilinpäätösanalyysin teoriakin avautuu paremmin yrityksen johdolle, jolla ei ole aikaisempaa pohjatietoja käsiteltävästä asiasta.

En ollut kauhean innostunut opinnäytetyön aiheesta, aloittaessani opinnäytetyön. Ajattelin, että valittavana olisi ollut paljon mielenkiintoisempia aiheita kuin tilinpäätösanalyysin tekeminen. Mutta koska, olin päättänyt ennen aiheen valintaa tehdä opinnäytteeni Tolarock Oy:lle, täytyi toki tehdä sellaisesta aiheesta, joka hyödytti yritystä. Nyt pohdintaosuutta kirjoittaessani olen tyytyväinen, että tein opinnäytteeni tilinpäätösanalyysistä. Tilinpäätösanalyysin kurssin opit eivät jääneet päähän, eikä minulle oikein kurssin aikana selvinnyt, miksi tilinpäätöksiä ylipäätään oikaistaan. Mielsin myös laskentakavat vaikeiksi. Opin paljon uutta

tehdessäni opinnäytetyötä. Enää laskentakaavat, eikä tilinpäätöksen oikaisu, ole hämärän peitossa.

Myös koulun työharjoittelussa opitut taidot tukivat opinnäytetyön tekoani. Suoritin harjoitteluni tilintoimistossa, jossa kokosin paljon eri yritysten tasekirjoja. Jouduin tutustumaan tilinpäätöksen rakenteeseen ja liitetietoihin tarkasti. Kun aloitin opinnäytetyön teon, oli minulle tasekirjan lukeminen helppoa. Tiesin, mistä mikin tieto löytyy. Tästä oli minulle suuri hyöty, kun tein opinnäytetyöni empiiristä osaa. Oli mukava huomata, että harjoittelussa opitut taidot, auttoivat minua myös opinnäytetyön teossa.

Lähdin opinnäytetyön tekoon, sillä asenteella, että kunhan saan sen tehtyä. Nälkä kasvoi syödessä, kun huomasin, että tieto kertyi asiasta, ja asioita alkoi oikeasti ymmärtää. Opinnäytetyötä tehdessäni tavoitteeksi muodostui se, että voisin olla itse tyytyväinen opinnäytteeseeni. Yksi suuri syy, mikä sitten motivoi minut tekemään opinnäytettä, oli se, että tein sen isäni firmalle. Vaikka kyseessä on isäni, Markku Tolosen yritys, tutustuin siihen tarkemmin ensimmäistä kertaa.

Alussa ajattelin, että koulutusrakennetta pitäisi muuttaa. Pitäisi keksiä joku opinnäytetyön korvaava, nykyaikaisempi tapa opinnäytetyön tilalle. Tuntui, että opinnäytetyön teko on yksin puurtamista ja välttämätön paha siihen, että saa paperit ulos koulusta. Nyt, kun homma alkaa olla kirjoissa ja kansissa, tunnen jopa pientä ylpeyttä, että olen saanut tehtyä tällaisen opinnäytetyön. Alussa opinnäytetyö tuntui mahdottoman suurelta ja laajalta, yhdeltä suurelta sekamelisopalta. Mutta kyllä lopussa osaa sanoa, keskittyikö olennaisiin asioihin, ja pystyy arvioimaan, minkä asian olisi voinut tehdä toisin. Kun asioita alkaa ymmärtää ja tiedon määrä kasvaa, muuttuu tylsempikin aihe kiinnostavaksi.

LÄHTEET

- Finnvera 2007. Vertaile toimialojen tunnuslukuja.
<http://www.finnvera.fi/index.cfm?id=1483>
 (Luettu 23.10.2007).
- Kallunki, J-P., Kytönen, E. & Martikainen, T.1998. Uusi tilinpäätösanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kirjanpitolaki 30.1.2.1997. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>
 (Luettu 12.9.2007).
- Kuhlman, P. 2007. Uudet messut. Europörssin Metalli 4/2007, 4.
- Laitinen E.K. 1992. Yrityksen talouden mittarit. Jyväskylä: Weilin+Göös.
- Laitinen, E.K. – Luotonen, E. 1996. Mitä tilinpäätös kertoo. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.
- Leppiniemi, J. & Leppiniemi, R. 2000. Tilinpäätöksen tulkinta. Porvoo: WSOY.
- Niskanen J.- Niskanen M. 2003. Tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Edita.
- KTM – kirjanpitolautakunnan lausunto tai poikkeuslupa, 2000. OYL 7 luvussa tarkoitettujen omien osakkeiden hankinnan ja luovutuksen kirjanpidollinen käsittely, 22.5.2000.
<http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/717602942eb71ebdc22570210049e02b/bd8ebb4ca2fd6b53c22568e900486657?OpenDocument>.
 (Luettu 3.11.2007)
- Räty P, 20.3.2002. <http://www.tilisanomat.fi/lehti/article.php?catid=15&artid=140>
 (Luettu 24.10.2007).
- Saarela, A. 2007. Kainuun Energia on yritysverojen ykkönen. Kainuun Sanomat 2.11.2007, A6.
- Salmi, I. 2006. Mitä tilinpäätös kertoo. Edita.
- Salmi, I. & Rekola-Nieminen, L. 2004. Tilinpäätöksen rakentaminen ja tulkinta. Helsinki: Edita.
- Tolarock Oy tasekirja 01.01.2004–31.12.2004
- Tolarock Oy tasekirja 01.01.2005–31.12.2004
- Tolarock Oy tasekirja 01.01.2006–31.12.2006
- Tomperi S. 2005, Kehittyvä kirjanpito. Helsinki:Edita.
- Yritystutkimusneuvottelukunta, 2005. Tilinpäätösanalyysi. Tampere: Tammer-Paino.

